

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja ● 2018. december–2019. január

BÉRCZES László
DÖBRENTAI Sarolta
SÖPTEI Andrea
SZARVAS József
VIDNYÁNSZKY Attila

Sára asszony

Pustol a hó

Az észtek Tragédiája

januári műsorral, előadás- és programajánlóval

Németh Antal – A rendező feladata • **Ősbemutatók** – két kortárs magyar darab • **Nézőpontok** – Osztovíts Ágnes és Horkay Hörcher Ferenc • **Klasszikusok januárban** – Bánk bán, Csongor és Tünde, Az ember tragédiája • **Előadás-ajánló** – Hé, Magyar Joel, Hedda Gabler, Rokonok, Ha mi holtak feltámadunk • **VI. MITEM** – fesztivál-előzetes • **Karácsony anno** – régi színházi karácsonyok • **Könyv** – Csíksomlyói passió: egy előadás zárandokútja

M.F.3-PREMIER A

A Csongor és Tünde próbája 1941-ben a Nemzeti Színház Blaha Lujza téri épületében. A kép bal szélén Ungvári László (Duzzog), vele szemközt jobb szélén Naszódy Sándor (Berreh); az álló alak a rendező-igazgató Németh Antal, mellette ül Abonyi Tivadar játékmester. A háttérben: Gobbi Hilda (Mirigy), Major Tamás (Kurrah), Somogyi Erzs (Ilma)
| fotó: Magyar Film Iroda, OSZMI

Németh Antal

A rendező feladata

Egy mű önmagában időtlen életet él, a színháznak feladata, hogy mint élő darabot adja át a közönségnek. Különbséget kell ugyanis tenni irodalom és színház között. Más az egyik, és más a másik. A dramaturgiai tevékenység nem korlátozódik a modern darabokra. A különböző korok különböző technikája szinte követeli a régi darabok áthangolását, s a mindenkori korparancshoz hozzáalkalmazását. A rendező e változtatásokat természetesen mindig a darab érdekében, a darab előnyére, javára kell hogy tegye, és sohasem vezetheti önkényes erőszak. A darabokban végrehajtott kihagyásokat, jelenetátcsoportosításokat – ha külön dramaturg van, vele folytatott – sokszor hetekre, sőt hónapokra terjedő előkészítő munka előzi meg.

A rendező cselekvényben, ritmusban, beszédben, vonalakban, színekben: *sub specie theatri* gondolkozva, a költővel való találkozástól a közönség esztétikai élvezetbe való bekapcsolásáig egyfolytában végzi alkotó munkáját. Feladata nem könnyű dolog, mert a *kompromisszumok művészetének* minden csak arra szolgál, hogy megkösse az embert, hogy legyőzze a tiszta szándéka és művészi álma megvalósulása elé tornyosuló és torlódo anyagi ellenállást. Azt az anyagi ellenállást, amely a legszorosabb kapcsolatban áll az élettel. Összhangba kell hoznia a formálendő életanyagot a költő művéből: a lelkében életre kelt alakokkal és a nézők lelkével, amelyet megfogni, elnyűgözni akar.

Mielőtt a darabot színpadra viszi, előbb át kell élnie magában a konfliktust néző és előadó között. E konfliktus természete világossá lesz előttünk, ha olyan esetekre gondolunk, amikor előbb olvastunk valamely színművet, és azután néztük végig az előadást. Olvasás közben kialakult elképzelésünk és a színpadi megvalósulás közti különbség bizony gyakran gátolta esztétikai élményünk megszületését, és a művészi hatás szabad érvényesítése céljából az előadásnak előbb elfogultságunkat kellett legyőznie.

Ugyanez a konfliktus – ha elmosódottan is – jelentkezik a nézőben a színpadról hallott szöveg és az előadás nyújtotta élmény között is. A színpadi alkotónak tehát kezdettől fogva nemcsak magából és a maga művészi élményéért kell a költői művet átélnie, hanem a közönség szemszögéből és a közönségéért is...

Valamely darabot színre hozni harcot, küzdelmet jelent, amelyben a világosabb cél, a pártatlanabb szándék, az erősebb akarat győz. A rendező vagy meg tudja valósítani szándékát, vagy megalkuszik az ellenálló anyaggal, de akkor nem érdemli meg a színházalkotói nevet.

Az ötven éve, 1968-ban elhunyt Németh Antal 1935 és 44 között a Nemzeti Színház igazgatója volt.

Részlet a Hogyan keletkezik a színházi előadás? című előadásból, amely az Esztétikai Társaságban hangzott el 1940-ben.

13 SAJÁT ÚTON JÁRVA

„...mind a két nő ártatlan. Az Othellóban Emilia belehal a férfiak küzdelemébe. Sára asszony viszont életben marad, mert ő időben elkezdi kérdéseket feltenni, önállóan gondolkodni, és megjön az ereje cselekedni... Így kapcsolódik össze bennem ez a két dráma.” (Söptei Andrea)

21 CSINÁLJA UTÁNAM VALAKI!

„Azt mondta egy ismerősöm, hogy idefigyelj: ahogy így hallgatlak, te olyan ember vagy, hogy amire egy normális ember nemet mondana, arra te igent mondtál, és amire mindenki más igent mondott volna, arra te nemmel feleltél.” (Szarvas József)

39 AZ ÉSZTEK TRAGÉDIÁJA

A tartui Tragédia-előadás az észtek közönség számára a nagy gondolatok adta szabadságot jelentette, saját elnyomott nemzeti, európai kultúrájuk, nyelvük erejét mutatta meg – a rendezőpéldányon láthatók a cenzor orosz nyelvű megjegyzései. (Sirató Ildikó írása)

42 SZÍNHÁZI SZENTESTÉK

Ünnepi bemutatók, jóteknő uzsonnák, intimistáskodás, játsszai tilalom és hívő ateistákból álló kivezényelt közönség – színházi karácsonyok békében, háborúban, változó politikai kurzusokban. Sok mindenről árulkodnak a népszerű színházi lapok karácsonyi számai, címlapjai is. (Gajdó Tamás írása)

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja
2018. december–2019. január

Ingyenes időszaki kiadvány
VI. évfolyam, 4. szám

Főszerkesztő:
Kornya István

A szerkesztő munkatársa:
Görömbölyi László

Fotó:
Eöri Szabó Zsolt

Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt.

Felelős kiadó:
Vidnyánszky Attila vezérigazgató

Arculat: Kónya Ábel
Korrektúra: Lukácsy György

Címlap:
Horváth Lajos Ottó az Othello című előadásban
(fotó: Eöri Szabó Zsolt)

Jegypénztár
1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
tel.: +36-1-476-6868

Nyitvatartás:
Hétköznap 10-18 óra, hétvégén 14-18 óra között,
illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás,
vasárnap zárva.

Jegyiroda
1061 Budapest, Andrássy út 28.
tel.: +36-1-373-0963, 373-0964, 373-0995

Nyitvatartás:
Hétköznap 10 és 18 óra között.
jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

www.nemzetisinhaz.hu

Nyomdai előkészítés:
Inform-Line Stúdió Bt.

Nyomda:
Crew Kft.

Megjelenik 10 000 példányban
Médiaajánlat: 30/508-4711
Lapzárt: 2018. december 14.

Az Isten ostora, a Körhinta, az Éden földön,
a Tóth Ilonka, A föltámadás szomorúsága,
az Egri csillagok

című előadások támogatója a Nemzeti Kulturális Alap.

10

16

18

24

34

42

- 6** **Premier – Sára asszony**
- 8** A Sára asszony alakjai
- 8** Költői születés //
- 10** Vidnyánszky Attila
- 10** Drámai vigasz //
- 10** Döbrentei Sarolta
- 12** **Premier-portré**
- 12** Saját úton járva // Söptei Andrea
- 18** **Premier – Pustol a hó**
- 20** Bérczes László: Kirándulás
- 20** „Ezt csinálja utánam valaki!” //
- 20** Szarvas József
- 24** **Premier-galéria**
- 24** Othello
- 26** **Nézőpontok**
- 26** Horkay Hörcher Ferenc:
- 27** „Caligula lettem magam is”
- 27** Osztovits Ágnes:
- 27** Magad is zsarnokság vagy
- 28** **Előadás-ajánló**
- 28** Bánk bán // Csongor és Tünde
- 28** // Az ember tragédiája // Tóték
- 28** // Hé, Magyar Joe! // Hedda
- 28** Gabler // Rokonok // Ha mi
- 28** holtak feltámadunk
- 34** **MITEM**
- 36** A hatodik // Rideg Zsófia
- 36** MITEM-előzetes: Slava's
- 36** snow show // Ványa bácsi //
- 36** Trilógia // A vágy villamosa //
- 36** Saigon // Egy éjszaka nyáron
- 36** Svédországbán
- 39** **Színház-történet**
- 40** Sirató Ildikó: Az észtek Tragédiája
- 40** Madách idegen nyelveken,
- 40** külföldi színpadokon
- 42** **Karácsony anno**
- 42** Gajdó Tamás:
- 42** Színházi szentesték
- 46** **Könyv**
- 46** Csíksomlyói passió // Egy
- 46** színházi előadás zárandokútja
- 48** **Olvasnivaló színház** // Szarvas
- 48** József, Bérczes László, Mensáros
- 48** László, Térey János, Balázs Samu,
- 48** Németh Antal és Tadeus Kantor
- 48** kötetei
- 50** **A Nemzeti Színház hírei**
- 52** **Programajánló**
- 54** **Váltson bérletet!**
- 56** **Havi műsor: január**
- 58** **Folyóirat**
- 58** Szcenárium – december

Ruszuly Ervin, Szász Anna, Márton Emőke-Katinka, Söptei Andrea, Tatai Sándor

A SÁRA ASSZONY ALAKJAI

Ahol hit van, ott próba is lesz. Ahol fájdalom van, ott vigasztalás. Ahol elgyengülnek, ott van szükség a kegyelemre. A történet egy 19. századi magyar kisvárosban élő család és református gyülekezet hitéleti drámáján keresztül mesél a látható világ mélységeiről és a láthatatlan, de jelen való gondviseléséről. A dráma alakjainak főbb vonásait a szerző, Döbrentei Sarolta rajzolta meg.

Sára asszony

„Megint másról beszél. Kérdezek valamit, de nincs értelmes válasza.”

Sára sorozatos tragédiák elszenvedője, hét gyereket temette el. Nem érti, miért történt, miért vele történt meg mindez. Hibáztat másokat és legfőképp önmagát. Minden erejével igyekszik jobb emberré válni, hogy kitörjön sorsa mintázatának fogságából, amit Istentől rá rótt büntetésnek tart. Válságainak során végigjárja a hitélet folyamatának stációit, keresve: van-e értelme, célja röpké földi életének.

György (Sára férje)

„Elég! Nem látja, hogy így is retteg? Sárkám, ne félj!”

György a súlyos sorscsapások között, ha el is esik, de újra feláll. Forró nyárban, hóesésben dolgozik a mindennapi kenyérért. Küzd a házasságáért, Sáráért, aki megváltozott, szinte kifordult önmagából. György mindent megtesz, hogy az asszony ne örölje fel önmagát. Harcol, nem engedi, hogy darabjaira hulljon mindaz, amiért érdemes élnie. A vihar nem csitul, sőt váratlan megpróbáltatásokkal és kísértésekkel kell szembenéznie.

Demeter Mór (lelkipásztor)

„Valaki mondja meg, mit csinálok rosszul.”

Az elhivatott ifjú lelkipásztor szíve telve van gyengédséggel és szeretettel gyülekezete iránt. Hosszú, szorgalmas, tanulással töltött évek után minden vágya, hogy szolgálhassa a rábízottakat. Kétségbeesetten tapasztalja, hogy milyen nehezen találja meg az utat, a módot arra, hogy valódi segítséget nyújtson az embereknek. Istentagadó unokaöccse érkezése új kihívások elé állítja.

PREMIER • SÁRA ASSZONY

Döbrentei Sarolta

Sára asszony

Sára asszony – SÖPTEI ANDREA I György – SZARVAS JÓZSEF I Demeter Mór, lelkipásztor – BERETTYÁN SÁNDOR I Bözsi néni – SZÁSZ ANNA m. v. I Erzsike – MÁRTON EMŐKE-KATINKA m. v. I Miksai Tibor, a doktor – TATAI SÁNDOR m. v. I Demeter Boldizsár diák – RUSZULY ERVIN m. v. I Idős lelkipásztor – KÁRP GYÖRGY m. v.

Közreműködik Kiss B. Ádám prímás, Sosonicza Fanni és Bodor Dániel táncos

Díszlet: Székely László // Jelmez: Bianca Imelda Jeremias // Dramaturg: Verebes Ernő // Súly: Kabódi Szilvia // Ügyelő: Lencsés István // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

PREMIER: január 17. – 19 óra 30

Kaszás Attila Terem

Bendegúz (kolozsvári diák)

„Ilyen könnyen hazudsz a báránykáidnak? Pedig nem állatok ám, joguk van önálló döntést hozni.”

A felvilágosodás eszméit való fiatalember számára elviselhetetlennek tűnik az a klerikális közeg, ahol kényszerpihenőjét kell töltenie. Nemcsak lenézi, de sajnálja is a begyöpösödött, ostoba hívőket. Arra az elhatározásra jut, hogy akit csak lehet, fel fog szabadítani a vallás béklyói alól.

Erzsike

„Tudom, hogy szépnek talál... hisz szép vagyok. Látja? Érti? Fiatal vagyok és magát akarom.”

Szépséges fiatalasszony, akit rajongó férje nem tesz boldoggá. Édesanyja bábáskodó szeretete is egyre nyomasztóbb számára. Gyümölcstelen életén sem a család, sem Isten nem segít. Elérkezettnek látja az időt arra, hogy a saját kezébe vegye a sorsát. Elhatározza, hogy a célja érdekében a szívére, az ösztöneire bízta magát.

Bözsi néni

„Olyan vagy, mint a malom. Örölsz... Magadat és másokat.”

Bözsi néni jól ismeri a teremtett világ és az emberi természet működését. Nagy titkok tudója. Zavaros hitrendszerében könnyedén megférnek egymás mellett a pogány rítusok, jézusi tanítások és a babonák is. Élete legrosszabb döntésének tartja, hogy Erzsikét a jómódú Miksai doktorhoz adta. Bözsi néni számára nincs lehetetlen, ha a lánya boldogságáról van szó.

Miksai doktor

„Ez istenkísértés. Demeter tiszteletes, miért nem... Csak áll itt? Mégiscsak a maga dolga lenne...”

Miksai doktor elégedett az életével és önmagával is. Szereti a munkáját, a feleségét, a finom ételeket és italokat. Törvényeket betartó, jóra való férfi. Bosszantja a környezetében élők botladozása, erőtlensége. Könnyen ítélkezik mások felett. Az igazságot a szeretetnél is előrébb valóknak tartja. Vajon meg kell tudnia a fájó igazságot?

Időspap

„Békesség nektek!”

Alázatos magvető. Derűs és nyugodt. Isten által eddig is elvégezte a munkáját. Sokakat segített a teljes tagadás mélységéből a kegyelem megtapasztalásának magasságába, az ajándékokért toporzékoló létből az Ajándékozó személyében való gyönyörködés örömeig pásztornia.

a NEMZETI SZÍNHÁZ és
a marosvásárhelyi
SPECTRUM SZÍNHÁZ
közös produkciója

Tatai Sándor, Söptei Andrea, Vidnyánszky Attila

KÖLTŐI SZÜLETÉS

Vidnyánszky Attila rendező

A marosvásárhelyi Spectrum Színházzal közös produkció, a *Sára asszony* egy kortárs magyar szerző, Döbrentei Sarolta drámájára épül. Vidnyánszky Attila e szövegkönyvet Arany János balladáinak alakjaival népesíti be. A rendező elmondja azt is, mi történik akkor, ha a néző többet tud, mint az előadás szereplői.

Egy 19. századi kamaradráma a megemészthetetlen gyászról – valóban erről szól a *Sára asszony*?

– Inkább egy családról és az őket körülvevő kis közösségről. Ennek a családnak az életét valóban beárnyékolja a gyász, egymás után veszítik el gyermekeiket. A miértet keresik, azt, hogyan lehetne ezt a csapás-sorozatot túlélni, elfogadni az elfogadhatatlant, feldolgozni a feldolgozhatatlant. Miközben újabb és újabb gyermekáldásban van részük, ez egyúttal mindig állandó szembesülés a tragédiával. A veszteség folyamatos rettegést szül, hogy az újonnan fogant magzat megmarad-e. Kettős várakozás alakul ki bennük, amely az öröm lehetőségét, de a megelőlegezett gyászt is magában rejt. A vajúdás sem csupán testi, és még csak nem is egyéni lelki, hiszen Sára asszony mellett az egész közösségre kihat a tragikus események láncolata. Ez alól senki sem tudja kivonni magát. A család, a közösség is együtt vajúdik az asszonnyal. Ebben az állapotban Sára asszony – a férjével együtt – megpróbál magya-

rázatot találni sorsuk kérdésére. Isteni jelként értelmezik a történeteket, előbb olvasni próbálnak ezekből a jelekből, majd eljutnak a tagadásba. Hosszú utat járnak be a végkifejletig.

Ha így van, miért szűrődik ki olykor a derű levegője a próbateremből?

– Mert a rettentő gyással együtt sem ennyire komor az egész dráma, hiszen mindeközben a közösség élete azért zajlik. Tulajdonképpen a főszereplők történetének háttérében egy szakrális évet élünk meg. Látjuk, hogyan bonyolítják hétköznapijaikat és miként ülik meg ünnepeiket: megtartják a halottak napját, felvillannak a karácsonyi várakozás pillanatai, a télbúcsúztató, a pünkösdhöz köthető rítusok. Zajlik tehát az élet, megismerünk egy eltitkolt szerelmi háromszöget és egy másik családot, ahol viszont nincsen gyerek. Két táncossal fogjuk ezt a forgó-pörgő évet, az életigenlést érzékeltetni. Ők az előadásban megismert kis közösség, ha úgy tetszik, a magyar nép lelkének metaforái.

„A miértet keresik, azt, hogyan lehetne ezt a csapássorozatot túlélni, elfogadni az elfogadhatatlant, feldolgozni a feldolgozhatatlant.”

Oldják a feszültséget, és átvezetnek bennünket egyik jelenetből a másikba. Nekik köszönhetően a dolgok látszólag mennek a maguk módján – de a gyász árnyéka rávetül erre az életre: ez a szinte példa nélküli drámasorozat, a gyermekek elvesztése.

Ha egy este alatt élünk meg egy teljes évet, ezt nyilván kihagyásos dramaturgiával érzékelteti a rendezés. Balladisztikus előadásra számítsunk?

– Foszlányszerűen építkezünk, s abban reménykedünk, hogy a néző a részekből teszi össze az egészet. Ahogy Mihail Csehov jelentős orosz színházi ember mondta, az emberi szellem csúcstermékei, a drámatörténet kiemelkedő szerepei – *Hamlet, Ványa bácsi, Elektra* – mind itt vannak közöttünk, örökkévalóan léteznek, és a színésznagyságok csak mintegy „előhívják” őket egy-egy alakításkor. S ha a művészek mindezt megfelelő alázattal teszik, megtalálhatják koruk Hamletjét. Ebbe gondoltam bele, s ez bátorított a következtetésre, hogy az Arany János-i költészet csodafigurái is léteztek már a költő megszületése előtt, és alig várták, hogy valaki megköltse őket. Ágnes asszony, az öreg és a fiatal walesi bárd is volt már, ahogy Szondi két apródja és Dalos Eszti is – és mind arra várnak, hogy megszülessen az, aki papírra veti őket.

A tragikus események közepette a szakrális év, maguk a rítusok tartják meg a főszereplőt a hitében?

– Sára asszony megrendül a hitében, igaz, ehhez a dráma szerint kell egy külső hatás is. Egy fiatalember sugallatára eltávolodik Istentől, mert ez a ficsúr felerősíti Sára asszonyban azt a hangot, amit olyan régóta hall. Szembesül a saját kudarcával, azzal, hogy nem tudja megmagyarázni a megmagyarázhatatlant. A fásultság, a beletörődés, a kétségbeesés – és apró sikolyok tömkelege. Mindez együtt okozza azt a megrendülést, amelyet Sára asszony megél.

Sára asszony csak bizonyos vonásaiban Döbrentei Sarolta író képzeletének gyümölcse. Hiszen Megyeri Sára Arany János édesanyja volt, akinek az élete ezt a drámát is inspirálta. Mit tesz hozzá az előadáshoz ez az irodalomtörténeti adalék?

– A *Sára asszony* című drámát és remélhetőleg az előadásunkat is áthatja majd a várakozás hangulata. Illyés Gyula mondja Petőfiről, hogy egy egész nemzet szüli meg nagyjait, vagyis egy-egy kiemelkedő személyiség mintegy kora szellemi életének betetőzője. Várunk rájuk, vagy inkább megérjük az időt arra, hogy ide jöjjenek közénk. A közönség már tudja, hogy Arany János jött és itt volt közöttünk. Hatalmas katarzis lehetősége van ebben az utólagos tudásunknak.

Söptei Andrea, Szarvas József

Az előadást a Kaszás Attila Teremben mutatják be. Ezzel a kamarajellegű környezettel hangsúlyozza a történet intimitását?

– Ez mindenképpen befolyásolta a döntésünket: a főszereplő és az egész családja nagytér alatt van, ezért jót fog tenni a közelség az előadásnak. Hozzásegíti a nézőt ahhoz, hogy a szereplőkkel együtt meg tudja élni a borzalmakat – és aztán reményeink szerint a csodát. Másrészt van egy gyakorlati vonatkozása is annak, hogy kis térben rendezem meg ezt az előadást. Mindenképpen szeretnénk mozgatni és utaztatni ezt a produkciót, és sikerült is egy olyan játékkeret kialakítani, ami tágítható, alakítható a helyszíntől függően. Ezt az előadást a Marosvásárhelyi Spectrum Színházzal közösen állítjuk színre, náluk például a Kaszás Attila Teremnél is kisebb térben fogjuk játszani a *Sára asszonyt*. Ugyanakkor ha egy nagyszínpadi lehetőség nyílik az előadás számára, azt is meg tudjuk majd oldani. A Török Viola által vezetett Spectrum Színházzal különben is remek kapcsolatot ápolunk, fontos számomra, hogy a színház hídszerepet is betölthet. Márpedig a *Sára asszony* alkalmas a hídszerepre: Arany János nyelvének megszületése igazi kulturális közkinccs.

LUKÁCSY GYÖRGY

| a premier-blokk fotóit készítette: Eöri Szabó Zsolt

Szász Anna, Márton Emőke-Katinka

Berettyán Sándor

DRÁMAI VIGASZ

Döbrentei Sarolta, a Sára asszony írója

A tragédia bekövetkeztekor, krízishelyzetben sokszor végső kérdéseket teszünk fel magunknak. Sokáig szorongunk ezek miatt a megválaszolhatatlan kérdések miatt, de „a katarzis éppen arról szól, hogy a szívünkkel értünk meg valamit” – mondja Döbrentei Sarolta, a Sára asszony írója.

Nőként drámát írni egy asszonyról, aki hét gyermekét is elvesztette már, s így kerül áldott állapotba, megterhelő lelki feladat. Miért vágott bele mégis Sára asszony történetének megalkotásába?

– Megterhelő, mert a munka során az ember óhatatlanul a saját veszteségeit, sebzettségeit is beledolgozza a szövegbe. Szerettem volna egy olyan darabot írni, ami vigasztaló. Elmesélni egy történetet, melyben az életünk fájdalmas mélységeit nem hazudjuk el, sőt, éppenséggel szembenézünk vele, de mindeközben fel is emel minket. Bátorít, de nem sovány vigaszt nyújt, vagyis nem csupán mesészerű véggel kecsegtet. Fontos számomra, hogy az előadás nézői lelki munícióval távozzanak.

Mit ért sovány vigaszon?

– Az olyan – akár jó szándékú – mondatokat, mint: „Engedd el!”, „Légy pozitív!”, „Az élet már csak ilyen”... Bár ezek a mondatok önmagukban akár igazak is lehetnek, tele a padlás jó tanácsokkal. Valahogy mégsem tudunk változni, jól csinálni a dolgainkat. Intellektuálisan többet tudunk, mint érzelmileg. A katarzis éppen arról szól, hogy a szívünkkel értünk meg valamit, és elevenné válik az elméleti tudás. Csak első pillantásra tűnhet könnyűnek az olcsó vigasz mellőzése, valóban cseppet

sem az. Még amikor jószándékkal szeretnénk megerősíteni valakit vigasztalan helyzetében, akkor is gyakran tapasztalhatjuk, hogy hiába.

Ha egy jó barát őszinte bátorítása sem vigasztaló, akkor mi lehet az?

– Nincs rövid válasz, ezt a témát próbáltam körbejárni a *Sára asszony* című színdarabban. Mindenesetre úgy látom, mindnyájan küzdünk valamivel. Van egy olyan téma, életterület, ami igencsak megpróbál bennünket. Meg vagyunk rekedve. Mintha mindig ugyanabba a folyóba lépünk, amolyan kelepce ez, amiből még a megoldás felé tett lépések is csak mélyítik a válságot. A hétköznapi életben ez frusztrál bennünket, krízishelyzetben átéljük az esendőségünket... És jönnek a kérdőjelek. Volt értelme az eddigi életünknek? Mi végre vagyok a világon? Hogyan engedheti meg ezt Isten? Hasonló kérdéseket tesz fel Sára asszony is.

És miért 19. századi történettel dolgozza fel ezt az állapotot?

– Van, amikor csak sok-sok idő elteltével derül ki, hogy valaminek volt-e értelme. Íróként a néző többlettudására építke: ha át is éli a szereplők tehetetlenségét és reményvesztettségét, éppen a távlat miatt

„Olyan embereket látunk, akik
küzdenek a saját démonaikkal,
kísértéseikkel. Ezt a harcot nemcsak
önmagukkal, hanem Istennel vívják.
Még azok is, akik távol tartják
maguktól a hit kérdését.”

Döbrentei Sarolta

„Régóta foglalkozom írással, elsősorban
tévé- és játékfilmek forgatókönyvének
dramaturgiájával – mondja Döbrentei
Sarolta. – A férjem és alkotótársam,
Hegedűs Bálint forgatókönyvíró – ő jegyzi
a *Parkoló*, a *Liza*, a *rókatündér* és a *Kincsem*
című filmeket is. Sokáig a zárkózottságom
miatt nem ambicionáltam, hogy saját
nevemen, önállóan publikáljak, mert nem
akartam sebezhetővé válni. Csupán két
éve dolgozom önálló alkotóként. *Good
morning* című kisjátékfilmemet Miklauzic
Bence rendezte. Az *Egyszer volt lányok* című
drámámat a *Látó* szépirodalmi folyóirat
publikálta. Hamarosan Marosvásárhelyen
mutatják be Sebestyén Ába rendezésében.
Nemrégiben fejeztem be *Semmelweisre
várva* című színdarabomat, amellyel az
»anyák megmentője« előtti tiszteleg
születésének 200. évfordulója alkalmából.”

lesz rálátása arra, hogy igenis volt értelme a darabbeli emberek szenvedésének. Szívünk szerint innen bízhatnánk Sára asszonyt, „ne add fel, csak fel ne add”! Hála Istennek ő nélkülünk is erőt kapott arra, hogy kitartóan küzdjön, s megfussa földi pályafutását. Visszatérve a kérdésre, nekem személyes bátorítást adott Arany János édesanyjának a sorsa egy sötét élethelyzetben. Szerettem volna továbbadni, amit kaptam, a vigasztalást.

Az izgatta, hogyan juthatunk el a vigasztalanságból a vigasz állapotába?
– Ez a darab az Istenhez fűződő viszonyunk különböző állapotait járja körül. Egy-egy szereplő megszemélyesíti ezeket az állomásokat. Sára asszony – mint főhős – találkozik velük és végigjárja ezeket a stációkat, a hitélet folyamatának stációit. Olyan embereket látunk, akik küzdenek a saját démonaikkal, kísértéseikkel. Ezt a harcot nemcsak önmagukkal, hanem Istennel vívják. Még azok is, akik távol tartják maguktól a hit kérdését. Ők rendszerint a közismert mondással hátrítanak: „kutyából nem lesz szalonna”. Egy számomra nagyon kedves teológus – Végh Tamás református lelkész – válaszolta erre azt, hogy „a mennyországban minden kutya szalonnából van”.

Márton Emőke-Katinka, Tatai Sándor

Sosonicza Fanni

Bánk bán, Farkas Dénessel

„Tizenkét éves koromban a színjátszókörben jött a felismerés és az elhatározás, hogy színész leszek. Megéreztem, hogy az addig rettenetesen szorongó, frusztrált kislány, aki nem volt önmaga, aki nem vállalhata fel önmagát, mert minden indulatát, érzését kénytelen volt elfojtani, ezen a pályán kinyílhat. Nagyon korán megfogalmazódott bennem: ez az én utam, színészként lehetek önmagam. Bár színészként másokat játszom, de közben a magam útját járom, legalábbis mindig azt próbálom megkeresni.”

SAJÁT ÚTON JÁRVA

Söptei Andrea az egymást érintő szerepekről, a rossz válaszok hasznáról és próbatermek hierarchiájáról

Jago felesége és Sára asszony. Két előadás, két nagyon különböző asszony, két egymástól távol eső karakter, de mindkettő megadja a maga választ arra a kérdésre: hol lehet a helye egy nőnek a férfiak világában. Amikor ez az interjú megjelenik, Söptei Andrea már túl van az *Othello* premierjén és készül a Sára asszony ősbemutatójára. Különleges alkalom: egy premier-portré dupla apropóval.

Az gyakran előfordul a színházi munkarendben, hogy a színész délelőtt próbál valamit, este pedig közönség előtt játszik, természetesen egy másik szerepet. Most viszont úgy készültek az *Othello* és a *Sára asszony* bemutatójára, hogy párhuzamosan próbálták a két darabot. Délelőtt Emilia, délután Sára, este újra próba vagy egy harmadik szerep! Nem riadt meg a feladattól?

– Eredetileg nem kellett volna párhuzamosan készülnünk a két bemutatóra, de úgy tudom, egy harmadik darab szerzői jogi engedélyével kapcsolatos dokumentumok nem érkeztek meg időben, ezért kellett a műsortervhez képest változtatni a bemutatók sorrendjén. Mivel nekem mind a két darabban van feladatom, először kicsit tény-

leg megijedtem. Még sohasem készültem egyszerre két szerepre. De szerencsére az *Othello* próbái korábban elkezdődtek, és Emilia szerepe nem is volt teljesen ismeretlen számomra, hiszen gyakran játszott drámáról van szó. Az is igaz, Kiss Csabával ez volt az első közös munkánk, engem ő még soha nem rendezett, de szerencsére régről ismerjük egymást. Úgy emlékszem, még főiskolás voltam, amikor először találkoztunk.

A *Sára asszony*ról mikor hallott először?

– Tavaly tavasszal, amikor Vidnyánszky Attila igazgatóval, az előadás rendezőjével az idei évad terveiről beszéltünk, akkor mondta, hogy be-

„...mind a két nő ártatlan. Az Othellóban Emilia belehal a férfiak küzdelemébe. Sára asszony viszont életben marad, mert ő időben elkezdi kérdéseket feltenni, önállóan gondolkodni, és megjön az ereje cselekedni... Így kapcsolódik össze bennem ez a két dráma.”

mutatjuk a *Sára asszonyt*, és nekem szánja ezt a szerepet. Nyilván nem ismertem, nem ismerhettem a darabot, hiszen sehol nem jelent meg, ez egy ősbemutató. De ahogy megkaptam a szövegkönyvet, azonnal elolvastam, és elkezdtem vele foglalkozni. Az is nagyon sokat segített nekem, hogy tulajdonképpen már nyáron megtanultam a szöveg jelentős részét.

Máskor is megtanulja előre a szöveget? A próbák előtt, amikor még nem tudja, hogy esetleg húznak-e ki belőle?!

– Nem, nem. Most sem akartam előre megtanulni a szöveget, csak foglalkoztatott a történet, ezért újra és újra elolvastam a jeleneteket, megpróbáltam megérteni a különböző élethelyzeteket, a magam számára értelmezni Sára asszony kétségeit, vívódásait. Így közben szép lassan megtanultam a monológokat. Amikor pedig már tudtam, hogy párhuzamosan próbálunk a két bemutatóra, akkor igyekeztem minél jobban felkészülni Emilia szerepére is. De bevallom, sokkal jobban foglalkoztatott Sára asszony története. Ez egy igazán nagy ívű szerep. Egy egyszerű asszony, aki sorra eltemeti a gyermekeit, akinek hatalmas tragédiákat kell átélnie, és közben megkeresnie a maga igazát. Olyan problémával foglalkozik ez a darab, amely ma is központi kérdés, vagy legalábbis annak kellene lennie. Kevés ilyen vagy hasonló témájú színpadi művet ismerek.

Nevezzük meg a központi problémát: a gyermekvállalás.

– Igen, a gyermekvállalás is fontos kérdés. A történet szerint itt van ez a nő, aki a darab elején a gyermekét temeti, majd kiderül, hogy hét már korábban meghalt, aztán várja a nyolcadikat... De a *Sára asszony*, tehát a dráma esetében nem ez az igazán központi probléma. Ez a nő egy hívő közösségben, egy református gyülekezetben él. Ennyi temetés, ennyi tragédia után joggal vetődik fel benne is a kérdés, hogy mit akar

az Isten? Miért úgy akarja elfogadtatni, megszerettetni magát, hogy közben gonosz velünk, kegyetlenségeket zúdít ránk. Sára asszony arra jut, hogy valamit rosszul csináltak, valami hibát követtek el, nyilván ezért bünteti az Isten őt és a férjét. De miért? – kérdezi, és megpróbál válaszokat, megoldásokat keresni. Sára asszony mer kérdezni, és tud cselekedni.

Az orvos nem tudja életben tartani a gyerekeket. A pap nem képes feltámasztani őket. Túl sokat Sára asszony sem tehet!

– De Sára asszony keresi a megoldásokat! Rájön, hogy mivel eddig csak a férje olvasta a *Bibliát*, így az ő és persze a papjuk szemüvegén keresztül ismerte a történetet, az evangéliumi üzenetet. Úgy gondolja, ha megtanul olvasni, ha megismerheti az eredeti tanítást, akkor ő talán rájön a titokra. Aztán elkezdi buzgólkodni. A jócselekedeteivel próbálja kiengecsztelni a haragvó Istent. Majd találkozik az ateista, szabad gondolkodású fiatalemberrel, akitől újabb könyvet kap. Újabb érveket és ellenérveket ismer meg. Már az öngyilkosság gondolatát is megfogalmazza, azt is végiggondolja. Amíg ezeket a stációkat végigjárja, magára vonja a közösség ellenérzését. A darabbeli doktor is sokallja a tanulmányokat, azt mondja, az asszony csak hallgasson. A lelkész is visszautasítja a szorgoskodását, fölöslegesnek tartja, hogy megtanult olvasni, pláne, hogy újabb könyveket kér. Nem szeretné, ha a tudásával őt is megszegenítené ez az asszony. Sára egyedül marad. Csak a házastársa tart ki mellette, bár időnként mintha a férje is gyanakvóvá válna... De ez a nő meri vállalni önmagát, és addig megy, míg meg nem találja a választ.

A nagy kérdés, hogy mi ez a válasz?

– Döbbenetes helyzet, hogy miközben Sára asszony a saját kezével ássa a sírt, tehát az újabb halálra készül, az életéről beszél. A testében lévő gyermeknek mondja: „Most élsz. Élsz, itt bennem. És élni fogsz. Hét

Söptei Andrea

Jászai Mari-díjas, Érdemes Művész. A budapesti Vörösmarty Gimnázium drámatagozatán érettségizett. A Színház- és Filmművészeti Főiskolán 1990-ban végzett, de már 1989-től a budapesti Katona József Színház tagja. 1996-tól szabadúszó, majd a 2002/2003-as évadban a Soproni Petőfi Színház társulatában játszott. 2003 óta a Nemzeti Színház társulatát erősíti.

A 2018/2019-es évadban a *Sára asszony*, az *Othello* és az *Egy ember az örökkévalóságnak* című előadásokban lép színpadra új szerepekben. Ezek mellett látható még a *Bánk bán*, a *Cyrano de Bergerac*, a *Gömbfejűek és a csúcsfejűek*, az *Egri csillagok* és a *Pogánytánc* című előadásokban.

percig? Vagy hét évig? Ki tudja?” A lényeg, hogy ez az asszony teszi a dolgát, amíg van ereje. Azt mondja: „Én téged a Magasságos Úristennek hordalak ki. Nem csak erre a világra, de az örökkévalóságra szüllek meg téged.” És mi már tudjuk: megadatott Sára gyermeke számára az örökkévalóság.

Ez így elég talányos...

– Ezért kell megnézni az előadást!

Tényleg nehéz lenne összetéveszteni Sára asszonyt Emiliával!

– A Shakespeare-dráma is egy férfivilág! A két központi figura, Othello és Jago is megöli a feleségét. Pedig mind a két nő ártatlan. Úgy is mondhatnám: az Othello-előadásban játszom egy nőt, aki túlságosan naiv, jóhiszemű. Csak az utolsó pillanatban kerül le a szeméről a hályog, de akkor már késő. Emilia belehal a férfiak küzdelmébe. Sára asszony viszont életben marad, mert ő időben elkezd kérdéseket feltenni, önállóan gondolkodni, és megjön az ereje cselekedni... Így kapcsolódik össze bennem ez a két dráma.

Sára asszony esetében komoly kérdés az istenkeresés is. Ez mennyire hatott vissza a saját életére?

– Régóta foglalkoztat a dolgok értelméhez, a jószághoz, a tisztességhez, az értékekhez való viszonyulásunk. Nagy kérdés számomra az is, hogy napi szinten hogyan küzd meg az ember az igazságtalanságokkal. Jól hangzik, hogy ha arcul ütnek jobb felől, fordítsd oda a másik orcádat is. De vajon meddig szabad elviselni ezeket a fájdalmakat, mikor veszíti el önmagát az ember, meddig lehet elmenni az önfeladásban anélkül, hogy teljesen megsemmisülne a személyiségünk. Komoly dilemmák ezek. De nem Sára asszony hatására kezdtem el foglalkozni ezekkel a kérdésekkel.

A két párhuzamosan próbált szerepnél már csak az lehet nehezebb, amikor ugyanabban a darabban kell két szerepet játszania. *Egri csillagok*: Izabella királyné, Baloghné...

– Az *Egri csillagok* esetében két jól elkülönülő szerepről, a társadalmi létra távoli fokán álló nőkről van szó, és jut idő az átállásra is. Nincs ezzel semmi gond. Az anyai fájdalom Izabella királyné esetében teljesen átérezhető, és ahogy Baloghné küzd a török ellen, az is érthető.

Ha valóságos személyt alakít, előveszi az életrajzi köteteket?

– Nem nagyon szoktam történelmi kutatásokba mélyedni. Nyilván a rendező elmondja, amit fontosnak tart az adott korról vagy személyről. Előfordulhat persze, hogy a személyiség hitelessége miatt szükség lehet az alaposabb ismeretekre. De az életrajzi adatok pontos ismereténél sokkal fontosabbnak tartom a színész fantáziáját, képzelőerejét, amellyel emberré teszi azt a vázat, amit szerepként megkap.

– Maradjunk még a híres asszonyoknál! Az *Egri csillagok* filmváltozata miatt Baloghné leginkább Gobbi Hildával azonosítjuk. Melinda

Cyrano, Fehér Tiborral

Egri csillagok, Barta Ágnes

szerepét játssza a *Bánk bán*-előadásban, és azt az irodalomórakon is tanítják, hogy Déryné Széppataki Róza volt az első Melinda. Eszébe jutnak a nagy elődök, amikor megkap egy ilyen legendás szerepet?

– Most, hogy eszembe juttatta a nagy elődöket, azt tudom mondani, hogy még soha nem gondolkodtam azon: méltó leszek-e hozzájuk. De nem is akarok senkire sem hasonlítani. Érdekes módon, amikor megkaptam Melinda szerepét, az jutott eszembe: Úristen, hogy fogom ezt eljátszani? Idősebb vagyok, mint a Bánkot alakító Mátray Laci. Vagy lehet valami rendezői elképzelés abban, hogy jóval fiatalabb Bánk, mint Melinda?!

Kislánként sem vonzották a színészlegendák?

– Eredetileg zenét tanultam, zongoristának készültem, szorgalmasan gyakoroltam. A tanáraink szerint jó eséllyel indultam volna azon a pályán. Ha nem is lett volna belőlem zongoraművész, de zongoratanár mindenképpen. Aztán 12 éves koromban a színjátszókörben jött a felismerés és az elhatározás, hogy színész leszek. Megéreztem, hogy az addig rettenetesen szorongó, frusztrált kislány, aki nem volt önmaga, aki nem vállalhata fel önmagát, mert minden indulatát, érzését kénytelen volt elfojtani, ezen a pályán kinyílhat. Nagyon korán megfogalmazódott bennem: ez az én utam, színészként lehetek önmagam.

Színészként lehet önmaga, miközben folyamatosan mások szerepét játssza?!

– Színészként másokat játszom, de közben a magam útját járom, legalábbis mindig azt próbálom megkeresni. Amikor otthagytam a Katona József Színház társulatát, ahol nagyon jó közösségben, kiváló

Fekete ég – A fehér felhő, Olt Tamással, Béres Ilonával

rendezők irányításával, nagyszerű darabokban remek szerepeket kaptam, akkor is az foglalkoztatott, hogy vajon megtalálom-e önmagam, ha feladom ezt a védettséget. Ezért lettem annak idején szabadúszó. Ekkor történt, hogy meghívást kaptam Éva szerepére, *Az ember tragédiájában*. Emlékszem, a Várszínházban megkezdtuk a próbákat, és én mindjárt az elején nagyon határozottan elindultam volna a magam útján. Akkor szólított meg Garas Dezső, aki eredetileg Lucifer szerepét kapta. Azt mondta nekem, hogy előbb azokat az utakat keressem meg, azokat próbáljam, amelyeken nem mennék. Egy adott helyzetben sorra kell vennünk a lehetőségeket, és el kell engednünk a rossz választásokat. Csak így lehetünk biztosak abban, hogy jó úton indulunk. Minden szerep rákényszerít a gondolkodásra, így magam is formálódok, változom.

Érzi ezt a változást akkor is, ha ugyanazt a szerepet kell újra eljátszania?

– Éva szerepe kapcsán történt az is, hogy közben elmentem szülni, és amikor visszatértem a színpadra, egészen másképpen mondtam: „Anyának érzem, óh, Ádám, magam.” A szöveg nem változott, a rendezés sem, csak éppen magam is anya lettem.

Maggie is sokat változott?

– A *Pogánytáncban* Maggie szerepét először Valló Péter rendezésében játszottam Sopronban. Az egy emlékezetes előadás volt, azért a szerepért megkaptam a közönség díját. Abban van egy monológ, amit nem lehetett sírás nélkül elmondani. Most is, itt a Nemzetiben is mindig van egy pillanat, amikor már-már eltántorodom, de aztán megtartom magam. Persze elmúlt tizenöt év, ez már egy másik társulat, egy másik

rendezés, ráadásul itt, a Nemzetiben eredetileg Nagy-Kálózy Eszter volt Maggie, akinek az idei évadtól vettem át a szerepét. Ilyen esetben nyilván alkalmazkodik az ember a rendezéshez. Nem lehet megzavarni a kollégákat, viszont hangsúlyokban, vitalitásban lehetnek és vannak is különbségek.

A szerepátvételek minősített esete az osztódás!

– Igen, a *Cyrano*-előadásokon öten játszunk Roxane szerepét. A rendező, David Doiasvili nem engedte, hogy bent ülünk egymás próbáin. Csak amikor már elkészült egy felvonás, akkor nézhettem meg a következő Roxane, hogy mi történt addig, hová kell belépnie. Nagyon fontos volt, hogy érzelmileg ugyanazon a forrponton vegyük át a szerepet, és vigyük tovább a megkezdett ívet, és a megfelelő helyen adjuk át a következő Roxane-nak. Ez egy nagyon érdekes és szép, de nagyon nehéz feladat.

Bármit kérhet a rendező? Semmit sem utasít vissza?

– Kezdjük ott, hogy eleve feltételezem: oka és célja van a darab bemutatásának, és annak is, hogy engem választottak egy bizonyos szerepre. Elfogadom, hogy a próbafolyamat során a rendező felettem áll. Ő jobban átlátja az összefüggéseket, a folyamatokat. Ezért én megpróbálom megérteni a szándékát, értelmezni az ő és az egész rendezés szempontjából az én szerepemet is. Ha valamivel nem értek egyet, azt természetesen elmondom. Töreksem arra, hogy meg tudjam csinálni, amit kér tőlem a rendező. Igyekszem lojális maradni.

FILIP GABRIELLA

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Bérczes László

Kirándulás

Poroszkálunk a földúton. Csípős hideg van, fúj a szél is, na nem vészes, inkább csak a jó meleg autóból kilépve esik kicsit rosszul a tél, ahogy így együtt ballagunk a kónyai tanyasor felé. Végigcsoroghatnánk akár autóval is, ki se kéne szállni, akkor is látnánk mindent. A sáros, kietlen földeket, a magányos, csupasz, szélfúttá fácskákat, azt a néhány omladozó, halálraítélt házat...

De hát hogy néz az ki?! Hisz mégiscsak, ez a három meglelt férfi, Imre, Laci, Jóska, a három Szarvas fiú ötven évvel ezelőtt nap mint nap gyalog tette meg a több kilométeres utat a tanya és az iskola között, most meg még az utánunk caplató, hatalmas mangalicát is az autóablakon keresztül bámuljuk?! Vagy hogy bentről integessünk holmi városi turistaként a mackónadrágos, gumicsizmás nének, aki egy szétesett babakocsit rángatva próbálja bevonszolni az udvarába a délelőtt összekapirgált, talált gallyakat?!

Hát hogy nézne az ki?! No meg mit fotózzon akkor szegény Szilágyi Lenke, akinek mégiscsak dokumentálnia kéne, ahogyan a Nemzeti Színház megbecsült színésze, a JászaiÉrdemesKiváló Művész, no meg persze az Üvegtigris Cingárja sok-sok év után hazalátogat – már hogyha otthon még ez a kietlen, sívár pusztaság.

Nézem a naptáromat: 2018. február 6., benne csupa nagybetűvel: KÖNYA!

Egy átlagos keddi nap, ha ügyesek vagyunk, gyorsan lezavarjuk. Kellenek a fotók a Könyvhétre megjelenő közös könyvünkbe. A könyvbe, aminek címét már tudjuk: „Könnyű neked, Szarvas Józsi...”, de hogy mi lesz a borítón, na, azt hátha kiadja ez a kirándulás. Bérelt autó, Zsófi vezet, Katinka egyfolytában hablatyol, Jóska kacag egész úton, és majd’ megzabálja a kicsi lányát. Egykettőre a Hortobágyon vagyunk, már vár bennünket a Debrecenből érkezett Laci és Imre, aztán az első képek: na nem a kilenclukút fotózzuk, hanem a nagyszülői házat. Kovács nagyapáék kerítésére támaszkodik a három fiú, Jóska karjában tartja Katinkát.

Baktatunk a földúton, Imre csendesen mélázva hallgat, Jóska fellejár a társaságban, hol a lányokkal tart, hogy szeretgesse őket, hol meg visszazökik a fiúkhöz, hogy Lacit hallgassa, aki viszi a szót, jó dumája van és nem kevés humora. Lenke csak a lehetséges következő képre koncentrálni, hol szemből, előreszaladva, hol oldalról, el-elsüllyedve a sárban, hol meg hátulról, lemaradva, hogy befogja a tájat vagy csak épp állandó kísérlőnk, ezt a hatalmas mangalicát. Akárha a könyvbéli

Szilágyi Lenke fotói

Szarvas József – Bérczes László

Pustol a hó, avagy könnyű neked, Szarvas Józsi...

SZARVAS JÓZSEF önálló estje

Munkatárs: Sütő Anikó

Rendező: BÉRCZES LÁSZLÓ

mikor? hol?

PREMIER: január 27. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

mindenkori „pöcörő” támadt volna fel, hogy valaki mégiscsak üdvözölje a Szarvas fiúkat.

Nem, természetesen nem a fotók miatt történik ez. Persze jó, hogy készülnek, lesz majd a könyvben, és naná, a borítókép is megszületik, ahogy Jóska benéz első fellépése színhelyére, a „kultúrba”, ahol Aradszky „első ügyetlen csókjával” meghódította az öt-hat fős tanyasi közönséget, és igen, jó most visszanézni ezeket a képeket, amikor már nem is a könyvre, de egy színházi előadásra készülünk Jóskával. „Pustol a hó”, ez lesz a címe. A szót, pustol*, meg is csillagozom itt, és kimásolom a google-ból, mit jelent. Nagyon szép szó, szerettem, amikor Jóska mondta: *pustol*. Nem értettem, pedig alföldi vagyok, ahogyan szinte senki nem értette, akit kérdeztünk. Mégis, úgy hiszem, mindannyian valami hasonlót képzelünk mögé, ha halljuk: hóesést, hózuhatagot, végtelen fehérséget, tisztaságot körös-körül.

Nem a képek miatt vagyunk most itt. Inkább hogy visszamenjünk oda, ahová visszamenni nem lehet. A gyerekkorba. A pustoló hóba.

Persze még csak nem is esik. Körös-körül egy kis porhó, de körös-körül inkább csak a vizenyős, süllyedős, végtelen sármező. Ballag előttem Jóska, mindjárt hatvan, és próbálom elképzelni, ahogy több mint

ötven évvel ezelőtt ugyanitt ballagott. Gumicsizma, kiskabát, jambósapka, iskolatáska... Egy hét-nyolcéves gyerek**, aki megy hajnalban az iskolába, onnan meg haza, mindig gyalog. Tánctalénekes vagy népművelő, ez leszek, gondolja magában a semmi közepén.

Ilyeneken gondolkodom. Meg hogy én is biztosan gondoltam valamit valaha. Meg hogy mit is. Közben készül néhány fotó a szülői ház előtt, a Blága-tanyánál, no meg a kultúr oldalában. Aztán beszállunk a kocsiba, jó ez a meleg, indulunk. Jóska mutogat, merre ment a lóré, hol is volt a tanyasi iskola... Hátranézek, már nem látom pöcörőt, már a házakat sem, már semmit sem.

** Pustol a hó: A hó akkor pustol, ha a szél nagyon fújja, kavarja, és alig lehet látni tőle. (Google, Wikiszótár)*

*** Ez a Gyerek a főszereplője annak az előadásnak, amire készülünk Jóskával. A Gyerek, aki a kavargó, pustoló hóban, jövőjét mit se látva megy előre az ismeretlenbe. Ártatlan konokossággal caplat az úton, saját útján. Most egy pillanatra megáll, immár hatvanévesen visszanéz, odaköszön annak a Gyerekeknek, aztán indul tovább.*

Sokszor a halálfélelem határán kellett kilenc-tíz évesen megoldást keresnie és találnia, hogy hazaérjen. Úgy derült ki, hogy letért az útról, hogy „forgóba”, a szántás gödrébe esett. Kikászálódott, nyakában az egész heti családi élelemmel, visszamászott a dűlőre, és ment tovább a nyárfáig, ahol három lépés után jobbra fordult. Amikor figyelt. Amikor nem, akkor a negyediknél bele a gödörbe. Énekel. Hogy ne féljen.

A kutyák ezt nem szerették. Rendszerint kiszaladtak rá a tanyákból. Ezért volt nála mindig bot. Azon kívül, hogy nagy segítségére volt a járásban, a kutyákat is elintézte vele. Na meg mikrofonállványnak se volt utolsó, hiszen a szokásos táncdalfesztiválosat játszotta.

A jambót „fellépéskor” sose húzta a fülére, mert az szerinte nem volt előnyös. Oldalra csapta, kicsit úgy, mint az a híres Csege Vara. Eleinte nagyon fázott a füle, de aztán már nem. Csak otthon vette észre, amikor hozzáért a keze vetkőzéskor, hogy a füle kövé fagyott. A melegtől aztán elkezdt rettenetesen fájni.

Nem mert szólni. Fél, ha az apa nyakon vágja valamiért, letörik, és azért még külön is kap. Éjjel sokáig nem mert oldalra feküdni.

Reggel nem tudtak kimenni az ajtón. Az ablakpárkányig be voltak havazva. Szakadt a hó, megállás nélkül szakadt napokon át.

A Gyerék, a viharlámpát maga előtt tartva, hajnalban kimászott az ablakon. Ment havat lapátolni. Semmit nem látott, csak a lámpafényt és a hófüggönyt, semmit nem hallott, csak a csendet.

Azt a csendet, ami már soha nem jön vissza. Ahogy nem jön vissza az a hó sem, ami éjjel, vak-sötétben, egy apró lámpafénnyel megvilágítva pustol. Pustol a hó.

(részlet az előadásból)

„Azt mondta egy ismerősöm, hogy idefigyelj: ahogy így hallgatlak, te olyan ember vagy, hogy amire egy normális ember nemet mondana, arra te igent mondtál, és amire mindenki más igent mondott volna, arra te nemmel feleltél.”

„EZT CSINÁLJA UTÁNAM VALAKI!”

Szarvas József a saját életéről szóló könyvről és az abból készülő színdarabról

Színpadra kerül Szarvas József élete, méghozzá a Nemzeti Színházban, ahova gyerekkora óta vágyott. Az előadást a könyvben szerzőtársa, egyébiránt színházi ügyekben régóta alkotótársa, Bérczes László rendezi: együtt kellett kitalálniuk, hogy ami a papíron működik, az hogyan fog életre kelni a deszkákon.

Kíméletlenül őszinte könyvet írtak Bérczes Lászlóval *Könnyű neked, Szarvas Józsi...* címmel arról, hogyan lett tanyasi hentesinasból a Nemzeti Színház művésze. Hogy fogadták a kötetben szereplő érintettek?

– Ahogy befejeztem az írást, elengedtem a könyvet – hadd járja a maga útját! De azért fölvettem magamnak a kérdést, hogy én vajon mit várok tőle? Azt, hogy jókat írjanak róla? Hogy dicsérjék? Nem várhatok el semmit. Persze, sok telefont és levelet kaptam, volt, aki nevetett rajta, volt, aki sírt... Nincs egy olyan történet se benne, ami miatt meg lehetne bántódni.

Számos megpróbáltatás érte az apai durvaságtól a rosszakaró tanárokon át a pályáján előforduló méltatlan helyzetekig. Van, akire haragszik?

– Nincs. Egy kapcsolat fenntartásában elmegyek a végsőkhöz, és ha akkor sem működik, akkor elengedem. Utána azokkal a helyzetekkel, konfliktusokkal már nincs dolgom. A Vígszínházban eltöltött tíz évemhez és a kaposvári négyhez is lojális vagyok, mind a mai napig. Véleményem persze van, emberekről, viselkedésről, gondolkodásmódról, de nem hordozok magamban semmilyen sérelmet.

Hányszor lehet a nulláról kezdeni?

– Mindig onnan kell kezdeni. Ez a szakma erről szól. Az ember mindig, minden pillanatban új helyzetekkel találkozik, pláne egy olyan em-

ber, mint én, aki jó messziről kezdte betájolni ezt a világot. Bombasztikusan új helyzetekkel találkoztam újra és újra, egy ponton túl pedig azt is látnom kellett, hogy ezeket én idézem elő a döntéscímekkel. Nincs véletlen a könyvben.

Akkor mi van benne?

– Csoda! Miközben az a világ, amelyben éltem, a csoda ellen volt. Felejtse el, ne foglalkozz vele, hagyd ott, ne gondolkodj! Majd én megmondom, mit csinálj. Miközben a teremtés csoda, és a gyermek átéli a játék teremtő csodáját.

Sinkovits Imre megmondta, hogy egyszer még a Nemzeti Színház tagja lesz. S mikor ez 2002-ben megtörtént, nem olyan volt, amilyenek egy ünnepélyes pillanatnak lennie kell.

– Amikor Szikora János fölhevítte, hogy én játszom Ádámot az új épület nyitóelőadásában, majd kiesett a kezemből a vonalas telefon, és rögtön azt mondtam neki: János, nagyon kiszúrtál velem. Minden attól zengett, hogy itt nem szabad szerepet vállalni, nem kell Nemzeti Színház. De akkor bennem már érelődött az a gondolat, hogy a művészetnek hogyan lehet kultúrahordozó, kultúraközvetítő szerepe. Hogyan fordulhat elő, hogy ebbe a Nemzeti Színház mint potenciális értékközvetítő nem fér bele? Ezek voltak 2002 nagy kérdései bennem.

Nem csak hogy tag lett, de most a saját életét viszi színre. Ez is egy csoda.
– Na, ezt csinálja utánam valaki! De a viccet félretéve: a kötet már ott van az ágyon vagy a fotelban, tele történetekkel, mindenki úgy olvassa, ahogy akarja, elhiszi, vagy nem hiszi, mindenestre a könyv már önállóan dolgozik. Na de a színdarab! Ott a színház igazsága és hatása kell, hogy érvényesüljön! Ott nincs mese, nekem kell hatnom, a könyv már nem segít. Ki kellett találnunk, hogyan tudjuk a könyvet átírni, megjeleníteni – ezt a feladatot azonnal átpasszoltam Bérczes Lacinak. Ő felállított egy szempontrendszert, és a szöveg egyszer csak elkezdett lekéredzkedni a papírról, és új minőségben megjelenni. Mi is bátrabban írtunk bele új szövegeket, új mondatokat – az igazsághoz feltétel nélkül ragaszkodva, de a színház törvényeit is figyelembe véve. Elkezd-tük terelni a folyamatokat és a néző figyelmét is valamilyen irányba, és a darab kezdett szólni valamiről. Ami reményem szerint nem az lesz, hogy a Szarvas írt magának egy előadást, mert az különösebben nem érdekelné, meg félnék is tőle. De ha sikerül valamilyen tanulságfélét felmutatnunk, akkor elvégeztük a munkát.

Lesznek részek, amikor egyes szám harmadik személyben beszél majd önmagáról: „a Gyerék” ezt és azt csinálta.

– Ezt Bérczes Laci találta ki, s nekem meg kellett értenem és el kellett fogadnom, hogy ez olyan játékszabály, ami segít. Amikor van egy olyan történet, amit megírni és elmondani is nehéz, próbáljunk teremteni egy kis lépésnyi távolságot: nem magamról beszélek, hanem a bennem lévő kiskölyökről. De őt ezzel még meg is emeljük, a kis 8 évest, akiről még fényképünk sincs, mert nem készült róla.

Azt mesélte, sokan furcsállották, hogy nem szégyellte, „le merzte írni” például az apjával kapcsolatos dolgokat – de azért csodálkoztak ezen,

mert őket is számos kimondatlan fájdalom feszíti. Segíthet ennek feloldásában az előadás?

– Itt a megoldás! Persze, hogy magamról beszélek, de hátha sikerül ezt úgy megfogalmazni, hogy nézzen bele mindenki a saját gyermeki énjébe. És ha egy gyerek valamit a fejébe vesz, akkor bármi megtörténhet.

A mai viszonyok között vajon be tudna teljesedni egy ilyen életút?

– Egyszer egy ismerőssémmel ültünk egy orvosi rendelőben, és mivel nehezen hívtak be minket, elkezdtem sztorizni. Egy történet, még egy történet, és a végén azt mondta nekem ez az ismerősöm, hogy idefigyelj: ahogy így hallgatlak, te olyan ember vagy, hogy amire egy normális ember nemet mondana, arra te igent mondtál, és amire mindenki más igent mondott volna, arra te nemmel feleltél. Így viszont azt mondom, nehéz lenne egy hasonló életutat végigjárni – annyi a csábítás, az elhúzás, a könnyűség! Az ember elfordul a nehézségtől.

Lesz a darabban zene?

– Még alakul, de igen. Énekelni fogok.

Táncdalokat?

– Háhá, azt is!

Egy kellék biztosan lesz benne.

– Mire tippel?

A pukkantós szatyorra.

– De jó, de jó! Életem minden fordulóján abba pakoltam bele a ruháimat, a könyveimet, az Európa legjobb színészének járó díjat. A pukkantós szatyor életérzés.

2007. március 19. Nemzeti Színház, Tizenkét dühös ember, felújító próba. Már fél hatkor bent vagyok, hogy még átnézzem a szöveget. Aztán leteszem a példányt, hanyattfekszem, karom a fejem alatt, nyújtózok, ábrándozok. „Fasza volt!” – igen, március 15-én, pár nappal ezelőtt ezt válaszoltam Kaszás Attilának, amikor kérdezett a kiállításmegnyitóról. A Nemzeti Színházban előzőleg minden plakátot begyűjtöttem, bekasírozttam, elvittem Viszákra. „Üzenet a Nemzeti Színházból”, ezt a címet adtam a kiállításnak. A megnyitón tele volt a kultúr. A fél falu odagyűlt, tán még többen is. Izgalmas helyzet volt, tizenegy órakor még a megnyitó beszédet tartottam, délután háromkor pedig már színpadra kellett lépnem a Nemzetiben.

Mielőtt autóba ültem volna, az ajtóból még visszaszóltam.

– *Csicsu, itt vagy?*

– *Itt vagyok!*

– *Ne reménykedjete, én nem Gyüttment vagyok, hanem Gyütt!*

Gyüttment az az ember, aki nem oda született. Na igen, de akkor én miért ne lennék Gyüttment?

Egy közösség legnagyobb összetartó ereje, hogy mindenki mindenkit ismer. Ismerik egymás apját, nagyapját, dédapját, ükapját, szepapját... Tapasztalataikon keresztül hagyományozzák tudásukat. És ezen nem változtatnak. Ezzel védekeznek, és igazuk van. Hogy hangozhatott nekik március 15-én, amikor „Gyüttet” mondtam? Hiszen ők a Gyütttek, és nagyon jól teszik, ha a Gyüttmenttel szemben védekeznek...

Hat óra már elmúlt. Fekszem az öltözőben, nincs hívás. Biztos nem készült még el a színpad.

... De akkor én hogyan valósítom meg az elgondolásaimat, ha velem szemben is alkalmazza a közösség e szokásjogot? De hát a portámon azt csinállok, amit akarok. Csakhogy én nem akarok, nem is akarhatok nélkülük semmit. Pedig de szép lenne: Zsigárd–Viszák, Felvidék–Őrség... A zsigárdi Kaszás Attila meg a vizzáki Szarvas József... nem tudom, hány óra van, de most már igen furcsa, hogy még mindig nem kezdünk.

... Attila sokat mesélt nekem a nagyapai örökségéről, amit egy koronáért a falunak adományozott, és arról, hogy ezzel a gesztussal az ő dolga és felelőssége lett Zsigárdon a közösségépítés. Akkor gondoltam arra, hogy talán mi is itt Viszákon..., hogy ha mondjuk, Ilkével megpróbálnánk... Először is át kell építenünk a pajtát. Hátha rá tudom beszélni.

Nyáron három filmben főszerepet játszom. Abból megoldható az építkezés. Na erre kellene rábeszélni, hogy abból. De Viszákon kivel? Kikkel? Nem lesz könnyű. Egyedül, közösségi támasz nélkül nem fogjuk tudni megcsinálni. És nem is érdemes.

Attila Zsigárdon már készen áll. Nekem kéne most lépnem. Előbb a vizzákiakkal, aztán együtt Attilával.

De mi van már? Hány óra? Jézus Mária, fél nyolc! Kimegyek az öltözőből, körülnézek.

– *Mi van, miért nem kezdünk?*

– *Hogybogy? Te nem tudod? Attila elvesztette az eszméletét!*

Akkor már látom. Viszik a mentőautóhoz.

Elvitték, és nem hozták vissza.

(részlet az előadásból)

Kovács Katit, gyermekkorá szerelmét meghívja az előadásra?

– Meg, persze, elvégre tíz évet átfogó... Maradjunk annyiban, hogy egy pszichológus jól megélné belőlem!

A túlélés záloga volt ez az álomvilág,

– Egy alternatív világot építettem köré – a gyerek el tud képzelni bármit. Amit nem tud elképzelni, az az odavezető út. Ezek azok a bizonyos igenek és nemek. Van egy olyan kifejezés, hogy pustola a hó. Ez lesz az előadás címe is. Ez hóvihart jelent, amikor fúj, kavargó, mínusz 30 fok van, nem látsz semmit. Van viszont, amikor szép csöndesen hullik a hó – ez a gyerekkori vágykép, a világ körülöttem pedig a vihar, a pusztulás. És az ember csak meggy előre, becsukott szemmel, jár a lába, jár az agya...

A szülei már nem paraszti életformát éltek, inkább gyökértelen téveszmások voltak, de amikor ön onnan eljött, még ezeket a gyökereket is elvágta. Az Őrségben Viszákon a Tündérkerttel, az őshonos gyümölcsfák mentésével ezeket a paraszti gyökereket keresi?

– Találkoztam egy férfival, Kovács Gyula erdőszel, egy másik férfival, a színész Kaszás Attilával, egy harmadikkal, Tenk László festőművész-szel. A negyedik Csernyus Lőrinc építész volt, az ötödik Kassai István zongoraművész. Mindegyikükkel 2002 környékén. Az az év elvett tőlem valamit a színházban, de adott is a Gondviselés által. 2002 körül valami végleg megváltozott bennem, körülöttem és általam. Elkezdett munkálni bennem mindaz, amivel ők foglalkoztak, és ez átvitt engem egy értékkereső, értékteremtő és -építő új közösségbe. És közben hányszor kérdezték: „hogyan bírod? És a színház?” De én ettől csak jobb színész leszek.

A könyv, a színdarab, és minden, ami most van, ebből is fakad?

A Tündérkertből?

– Csak ebből! Ott a gyökere.

Végigolvasva az életét, szerencsés alkat, aki képes arra, hogy a rosszat is pozitívba fordítsa.

– Igen, de közben évek is eltelhetnek. Magamban megdolgozom, átgúrom ezeket a helyzeteket. Ha bármelyik szituációba beleragadtam volna, akár szakmai, akár magánéleti kérdésben, már nem is élnék. Ha valamiben szerencsés vagyok, akkor az az öngyógyítás képessége. Nem a felejtésről beszélek, hanem az öngyógyításról.

A Gondviselést említette, miközben leírja, hogy felnőtt fejjel volt egyáltalán templomban, és hogy a hit is az útkeresés része.

– Az istenkeresés is gyakorlati műfaj, ebben egészen biztos vagyok. Ilyen értelemben – és most nem kérkedni akarok – Istennek tetsző módon a jót nemcsak gondolni kell, hanem tenni is. És akkor már Isten útját járom.

SÜMEGI NOÉMI

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Mentek ott, fogták egymás kezét. A Gyerek meg az anyja. Megálltak a kultúrnál, ott világosság volt. Ahogy beléptek, a tangóharmonikás bácsi abbahagyta a csasztuskát, és megkérdezte:

– *Katoka, nincs kedved énekelni a hétvégén a kultúrműsorban?*

– *Jaj, dehogy. Nem tudok én.*

– *Dehogynem, hisz olyan szípen énekelisz, hogy na.*

– *Ugyan már! De a fiam nem énekelhetne? Nagyon szép hangja van.*

– *Tényleg? Na várja', mit lehetne... Van ez a táncdal, ezt le tudom kísérni: (Harmonikaszó)*

– *Kisfiam, ezt ismered. Énekelj csak a bácsi után.*

A Gyerek elkezdett énekelni. „Annál az első, ügyetlen csóknál, drágám...”

– *Hát ez fájin! De kéne mellé egy lány az iskolából. Ki tud ott énekelni?*

– *A Bozsányi Évike!*

Eljött a hétvége. Színpadra léptek. A Gyerek meg Évike. Nyolcévesek voltak.

Annál az első ügyetlen csóknál, drágám,

Azonmal tudiam, nem hagylak többé árván.

Azon az első felejtetetlen esten,

Tagadni késő, bokáig beléd estem...

Amikor odaértek, hogy „tagadni késő, bokáig beléd estem”, a Gyerek odamutatott Évike bokájára. A nézőtérben kitört a nevetés. Évike megjajd, és sírva kiszaladt.

A tangóharmonikás ebből semmit nem vett észre, csak játszott tovább a hangszerébe bújva, hát a Gyerek is folytatta...

(részlet az előadásból)

William Shakespeare

Othello

Othello – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Jago – FARKAS DÉNES ■
Desdemona – ÁCS ESZTER ■ Brabantia, az anyja – NAGY MARI ■
Dózse – BLASKÓ PÉTER ■ Cassio – BAKOS-KISS GÁBOR ■
Emília – SÖPTEI ANDREA ■ Rodrigo – SZABÓ SEBESTYÉN
LÁSZLÓ ■ Bianca – KATONA KINGA ■ Montano – TÓTH LÁSZLÓ
■ Ciprusi romák – KISARI ZALÁN e. h., BÖLKÉNY BALÁZS e. h.

Fordította: Kardos László // Dísztet, jelmez: Balla Ildikó // Drama-
turg: Kulcsár Edit // Zene: Melis László // Zenei vezető: Verebes
Ernő // Tánc, kann, szájbőgő betanítása: Lakatos János Guszti
(Romengo) // Ügyelő: Lovass Ágnes // Súlygó: Kónya Gabriella //
Rendezőasszisztens: Trimmel Ákos

Rendező: KISS CSABA

PREMIER: 2018. december 8. • Gobbi Hilda Színpad

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

OTHELLO

„Velence fekete tábornoka éjjel titokban megszökteti és feleségül veszi a város egyik előkelő családjának egyetlen lányát, az angyali Desdemonát. És Jago kirobbantja a botrányt... Shakespeare drámája erotikus mediterrán thriller, de még inkább szorongó történet a látszat hatalmáról. Az aljasságról, a szenvedélyről, az ártatlanságról. Arról, hogyan és miből születik a féltékenység. És mindenek előtt az emberi bizalom törékenységről. A mi előadásunk mélytengeri kirándulás az egóba, a bizalom hajszálrepedéseibe.”

KISS CSABA rendező

Mindjárt az elején lőjük le a poént: a Nemzeti Színház Caligula helytartója című előadása kiváló alkotás. Nemcsak a választott irodalmi alapanyag, Székely János 1972-ben, Marosvásárhelyen, jambikus versformában írt drámája miatt. Nemcsak a rendező, Szász János meggyőző munkája okán – aki kellékesként részt vett Harag György 1978-as, legendás, gyulai várszínházi előadásában is. Hanem egészen egyszerűen azért, mert ami a színpadon zajlik az előadás 100 perce alatt, végig leköti, sőt lenyűgözi a nézőt, érzelmeket ébreszt benne, igénybe veszi értelmét, s még az előadás után is biztosan foglalkoztatni fogja – nem utolsó sorban a mára, személyes sorsára vonatkoztatott kérdései révén. Hiszen Caligulához nemcsak a helytartónak (tőle való a címben idézett mondat), de minden szereplőnek, sőt minden nézőnek viszonyulnia kell.

A darab szerzőjét, Székely Jánost íróként ismerjük. Valójában nemcsak hogy filozófusnak készült, hanem egész életében, íróként is az maradt. Ahogy maga fogalmaz: „Én filozófus akartam lenni. Nekem az volt a becsvágyam, hogy megértsem a világot... a filozófiai tartalmakat, amelyekre rájöttem, költői képben versé formáltam. Így tudtam elsűtni gondolataimat. Innen származik a mély konzervativizmusom. Mert nekem az volt a fontos, *amit* mondok.”

A Caligula helytartója bölcséleti dráma. A Josephus Flavius, Alexandriai Philón és Tacitus által is feljegyzett történet szerint a római császár azt parancsolja szíriai helytartójának, Publius Petroniusnak, hogy állítsa fel a császár szobrát Jeruzsálemben, a zsidók templomában. Petronius jó politikus, s meghallgatja a zsidók vallási vezetőjének, Barakiasnak az ellenérveit. Kettejük, a római helytartó s a jeruzsálemi templom főpapjának vitája több fordulóponton át vezet el a darab csúcspontjáig. A tét örök érvényű és aktuális: vajon melyik hatalom az erősebb, az egyházi vagy a világi, vajon melyik erő győzedelmeskedik a világon, az elnyomó birodalmi logikáé vagy az ősei hitéhez ragaszkodó vallásos kultúráé. Székely bölcséleti igényű, klasszikus fogantatású drámája a konfliktuson keresztül a hatalmi önkény természetére és korlátaira kérdez rá.

Szász János rendezése tiszteletben tartja a darab logikáját. A rendező a „bábáskodás” módszerével él – segíti, hogy a kétféle igazság a lehető legvilágosabban tudjon megmutat-

„...ami a színpadon zajlik az előadás 100 perce alatt, végig leköti, sőt lenyűgözi a nézőt, érzelmeket ébreszt benne, igénybe veszi értelmét...”

Horkay Hörcher Ferenc

„Caligula lettem magam is”

kozni. A főszereplővel készült interjúból tudjuk, hogy a színészeket is szabadon engedte rögtönözni a próba kezdeti szakaszaiban. Elgondolása mindössze annyi, hogy a szó eredeti értelmében véve színpadra alkalmazza a darabot. Meglepő és minden tekintetben meggyőző húzása, hogy lényegében a fizikai színház világába helyezi át a szellemi küzdelmet. A csupa férfi szereplő összecsapását a test-test elleni birkózás képeivel jeleníti meg – utalva egyúttal a római testkultúrára, a római katonai erények korabeli jelentőségére. A rendezői döntésnek megvan a maga történeti alapja: a helytartó, a római követ és a helytartó egyik közvetlen testőre is az erényeire büszke római politikai elithez tartozott.

A fizikai színházra utaló színpadi jelenlét nagyon jól áll a Petroniust alakító Trill Zsolt-nak: az általa formált, erős és impulzív figura a test és a lélek egyensúlyára törekszik, ez teszi alkalmassá arra, hogy a folyamatosan romló politikai helyzetben is megőrizze tisztánlátását és döntési képességét. Az égő szemű zsidó főpapot alakító Horváth Lajos Ottó ezzel szemben értelem és hit egyensúlyát valószínűleg meg: alakítása hitelességét tiszta beszéde és erkölcsi épsége adja. Sajnos az Agrippa királyt alakító Bodrogi Gyula nem tud sokat hozzátenni a helytartó és a főpap küzdelméhez. De a helytartó két kísérője (Kristán Attila, Bordás Roland), Decius, a római követ (Rácz József), a zsidók csoportját játszó, sőt a főiskolások is hozzájárulnak a Gyulai Várból a Nemzeti stúdiójába átplántált előadás csoportos testfizikai színházi közegének megteremtéséhez.

Figyelem! A Székely darabját hűségesen követő előadás az utolsó jelenetben elkanyarodik az eredetitől. Petronius kezében égő gyufaszál, mely, ha aláhull, lángba borul az

előtte olajjal meglocsolt, becsomagolt hatalmas szobor, a helytartói palota (s a színpad) is. Veszélyes vég!

a szerző esztéta, az MTA Filozófiai Intézetének igazgatója, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem professzora

„Trill Zsolt élete talán legnehezebb szerepét kapta meg, és megint kiderült, hogy mindent tud nemcsak a színházról, hanem a világról és önmagáról is.”

Osztovits Ágnes

Magad is zsarnokság vagy

Az 1970-es évek nagy budapesti felfedezettjei az erdélyi drámaírók. Páskándi Géza Vendégsége 1972-ben, később Sütő András darabja, a Csillag a máglyán óriási szakmai és közönségsiker, a Vig és a Madách Színház áldásos rivalizálása is az erdélyieknek kedvez. Ebben a sikerszériában mutatja be a Gyulai Várszínház Székely János Caligula helytartója című munkáját, hat évvel a megszületése után, 1978-ban. Bár Harag György rendezését viszonylag kevesen látják, a kritika ódákat zeng a címszere-

pet ragyogóan alakító Lukács Sándorról és a zsidó főpapként megrendítő Őze Lajosról.

Hogy mi jön ezután? Sütő András és Páskándi Géza jó ideig állandó szerzője lesz a magyar színházaknak, Székely Jánost pedig évtizedekre elfelejtik. Aztán több mint negyven év múlva fordul a kocka, míg Páskándiról és Sütőről alig-alig hallani, egymást érik a Caligula bemutatói, s közben az olvasók az 1992-ben meghalt Székely verseit, esszéit, elbeszéléseit is felfedezik...

Maga a szerző, a költő-filozófus-elbeszélő is könyvdrámának tartotta a Caligulát, s most a Nemzetiben a nézők közel két órán át szinte lélegzetvisszafojtva figyelnek. Szívesen mondanánk, hogy hála a filmrendezőként jól ismert Szász János színpadi víziójának, de elismerésünk nem vinne közelebb az igazsághoz. Örömmel íránk a lelkes fogadtatást a Nemzeti remek színészei számlájára, de az ő méltatásuk ezúttal aligha lenne elegendő ahhoz, hogy felfedjük a siker titkát. Meggyőződésünk, hogy a közönség elismerése mindenekelőtt a darabnak szól, Székely János kétségbeeső tiszta gondolatainak, éleslátásának, a sallangmentes dialógusoknak, a nyelv szépségének. Úgy tűnik, a sok színpadi és nyelvi bűvészműtatvány, sokszor cinikus mellébeszélés után, a néző kiéhezett a „komoly” szóra, értékeli, hogy felnőttek tekintik. És Székely ezt teszi.

Maga a történet viszonylag egyszerű: Caligula jeruzsálemi helytartójának, Petroniusnak el kell helyeztetnie a császár szobrát a zsidó szentélyben, jelezve, hogy a meghódított tartományban a császár az isten. Azt hiszi, könnyű dolga lesz, végtére is a zsidók a szobortól még imádkozhatnak a templomban az ő Istenükhöz. Barakiás főpap azonban a

közönség nevében hevesen tiltakozik. Petronius lassan meghajlik az érvek előtt, próbál segíteni, de miután a császár mégis visszavonja a zsidó királynak tett ígéretet, úgy dönt: élete árán is kitart a zsidók mellett. A halálra készül, amikor kiderül: a császár meghalt, érvényüket veszítették parancsai. Petronius tehát nem kap mártírlórárt, és kiderül, hogy hűséges tisztjei, akiket árulónak gondolván kivégeztetett, ártatlanul haltak meg. Caligula helytartójaként maga is Caligula lett. (Mint Illyés Gyula mondja: „Hol zsarnokság van, mindenki szem a láncban... Magad is zsarnokság vagy”)

A történelmi drámák nagy tehertétele, ha a közönség nem pontosan ismeri a szereplőket és korukat. Székelynek nincs ilyen gondja: Caligula hisztérikus kegyetlensége, lovának szenátorra történt kinevezése közszájon forog. A zsidó vallás, a mózesi hit alaptételei is közismertek. Petronius és Barakiás vitája tehát nem igényel epikus bevezetést és kommentárt, így azonnal filozófiai magasságokba emelkedik, két világkép, morális alapállás csap itt össze, mint minden nagy tétre menő disputában.

Tudjuk, minden történelmi dráma áthalmas mű, de az igényes néző ösztönösen is azt becsüli, ha nem szellemesnek vélt kiszólások, erőltetett aktualizálás keretében mondják ki a szereplők a szerzői vagy rendezői véleményét saját korukról, a máról.

Szász János rendező érdeme, hogy ezt a csapdát kikerülte, Székely drámáját játszatta el, s nem annak önkényes olvasatát. Ami mozgalmasságot, illetve mozgást bele lehetett vinni ebbe az alapvetően statikus darabba, belevitte. Valódi funkciót kapott a színpad fölött függő hatalmas szobor, de a többi díszletjelzés is.

Trill Zsolt élete talán legnehezebb szerepét kapta meg, és megint kiderült, hogy mindent tud nemcsak a színházról, hanem a világról és önmagáról is. Horváth Lajos Ottó Barakiásként kevesebb lehetőséget kap, de ő is meggyőző. Bodrogi Gyulának csak pár lépést kell tennie a színpadon, s máris felforósodik a levegő. Rácz József, Kristán Attila és Bordás Roland nagy alázattal, tehetséggel játszanak az előadás sikeréért.

Székely János tehát megérkezett a Nemzetibe. Vajon követi-e Sütő András és Páskándi Géza?

a szerző kulturális újságíró, szerkesztő,
könyvkritikus

KLASSZIKUSOK JANUÁRBAN

A magyar drámairodalom négy legkiemelkedőbb alkotása, négy alaplát látható a Nemzeti Színház műsorán januárban. Az úgynevezett klasszikus triász darabjai: a Bánk bán, a Csongor és Tünde és Az ember tragédiája, valamint a 20. század legidőtlőbb drámája, a Tóték.

Az új Nemzeti Színház 2002-es megnyitása óta még nem volt egyszerre repertoáron Katona József, Vörösmarty Mihály, Madách Imre és Örkény István műve. Ehhez hasonlóra csak a Nemzeti Színház alapításának 125. évfordulóját ünneplő 1962/63-as évadban volt példa, amikor a három 19. századi klasszikust egy hét leforgása alatt játszották.

Madách Imre

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

Az arényszerű játéktérben a nézők körbeülnek a színpad úgynevezett „süllyedő rendszerét”, ami mozgásban tartja az előadást térben és időben, akárcsak az az intellektuális gazdagság, ami ezt a gigantikus művet olyan lenyűgözővé teszi. Az álmok látomászerűségével száguld végig az előadás a teremtéstől az emberiség történetén a jövőbe. Az ember számra csábító, vonzó, ínyenciklandozó az az út, amit Lucifer kínál, mindannyian a kísértéseknek ebben a „világérzetében” élünk. Ezért Ádám és Éva mellett nem is egyetlen színész játssza Lucifert... Ám Madách szerint a Lucifer kínálta reménytelenséggel, jövőtlenséggel szemben az ember éppen Istenben talál a legteljesebb szabadságra. Ennek a gondolatnak a derűje hatja át az előadást.

Éva – ÁCS ESZTER | Ádám – BERETTYÁN SÁNDOR | további szerepekben: BERETTYÁN NÁNDOR, CSURKA LÁSZLÓ, FARKAS DÉNES, FEHÉR TIBOR, HERCZEGH PÉTER, MÁTYÁSSY BENCE, MÉSZÁROS MARTIN, NAGY MARI, NAGY MÁRK, RUBOLD ÖDÖN, SCHNELL ÁDÁM, SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ, SZÉP DOMÁN, TÓTH AUGUSZTA, SZALMA TAMÁS m. v.

Díszlet: Oleksandr Bilozub // Jelmez: Bianca Imelda Jeremias // Dramaturg: Verebes Ernő // Koreográfus: Bozsik Yvette

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

január 5., 20. – 18 óra; január 6., 7., 21. – 15 óra
Nagyszínpad

Órnagy – TRILL ZSOLT | Tót – TÓTH LÁSZLÓ | Tótné – SZÜCS NELLI | Ágika – OROSZ MELINDA | Postás – RÁCZ JÓZSEF | Tomaji plébános – SÓTÉR ISTVÁN | Cipriáni professzor – KACSUR ANDRÁS | Gizi Gézáne – BÉRES ILDIKÓ | A lajt tulajdonosa – VARGA JÓZSEF | Lőrincke – SZABÓ IMRE | Elegáns órnagy – IVASKOVICS VIKTOR | továbbá FERENCI ATTILA, KRISTÁN ATTILA, GÁL NATÁLIA, VASS MAGDOLNA

Díszlet: Oleksandr Bilozub // Jelmez: V. Csolti Klára // Dramaturg: Kozma András

rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

január 7. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

a 25 éves beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház előadása

Örkény István

TÓTÉK

Az idilli Mátraszentannán élő Tót családhoz egy nap beállít az orosz fronton harcoló fiúk parancsnoka. Az órnagy dobozolásra kényszeríti a családot... Örkény a doni katasztrófa áldozataira gondolva írta meg művét, amelyet a „kiszolgáltatottak tragikomédiájának” nevezett. Vidnyánszky Attila rendezése sem általában a háborúról szól, hanem konkrétan a második világháborút idézi meg – Örkény szellemében. De tovább is megy, amikor a téboly ívét egészen a jelenkorig rajzolja meg: a háborús katonadalok után kommunista indulók szólnak, majd az amerikai Dallas sorozat szignálja utal arra, hogy a pusztítás korokon átível. Csak az eszközök és módszerek változnak.

Katona József BÁNK BÁN

Katona József a bennünket, magyarokat máig foglalkoztató és gyöttrő legfontosabb kérdéseket sorra felveti: évezredek köztes létünket Kelet és Nyugat között, történelmi konfliktusaink örök ismétlődését, meg nem értettségünket és kibékíthetetlenlenségünket a világgal. Ám mindezt nem didaktikusan, nem történetfilozófia magasságokba emelve teszi, hanem a szerelem, a csábítás, az árulás, a házasság, a hűség, az érdek, a hazaszeretet, a megbocsátás, a kegyelemgyakorlás, a politika megannyi szálából szövi katartikus történeté. A Bánk bán lehetőséget ad arra, hogy az előadás ebből a személyes nézőpontból vizsgálhassa az örök emberi kérdéseket és sajátosan magyar viszonyunkat a világhoz.

Bánk bán – MÁTRAY LÁSZLÓ m. v. | Gertrudis – UDVAROS DOROTTYA | Melinda – SÖPTEI ANDREA | Ottó – FARKAS DÉNES | Biberach – HORVÁTH LAJOS OTTÓ | Izidora – ÁCS ESZTER | II. Endre – SZALMA TAMÁS m. v. | Tiborc – VARGA JÓZSEF | Mihál bán – RÁCZ JÓZSEF | Simon bán – TÓTH LÁSZLÓ | Petur bán – OLT TAMÁS

Díszlet, jelmez: Oleksandr Bilozub // Dramaturg: Szász Zsolt

rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

január 25., 26. – 19 óra; január 27. – 15 óra
Nagyszínpad

Vörösmarty Mihály

CSONGOR ÉS TÜNDE

A szerelem derűjéről szól az előadás. Amely abból a reménységből fakad, hogy Csongor és Tünde nemcsak egymáséi lesznek, hanem egy hosszú közös út elején állnak. Ha minden csodán, varázslaton, égi pátoszon keresztül ide érkezünk, és meg tudjuk éreztetni ennek a beteljesedésnek és az életbe való indulásnak az örömet, tüztét, ha ebben magára ismer az, aki már túl van ezen, és az is, aki még ennek reményében keresi a párját, akkor megérte ez a nagy színházi utazás. Nem az iskolai kötelező olvasmány színpadi verziója ez, hanem kaland a Vörösmarty zseniális elmejátéka által teremtet furcsa tér-idő birodalomban.

Csongor – FEHÉR TIBOR | Tünde – ÁCS ESZTER | Mirigy – NAGY MARI | Ilma – SZÚCS NELLI | Balga – SZARVAS JÓZSEF | Kalmár – IVASKOVICS VIKTOR m. v. | Fejedelem – RUBOLD ÖDÖN m. v. | Tudós – BLASKÓ PÉTER | Kurrah – OLT TAMÁS | Berreh – RÁCZ JÓZSEF | Duzzog – BAKOS-KISS GÁBOR | Ledér – TÓTH AUGUSZTA | Dimitri – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ

Díszlet, jelmez: Nagy Viktória // Dramaturg: Kulcsár Edit

rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

január 16. – 15 óra • Nagyszínpad

A Nemzeti a diákokért program keretében ingyenes előadás, részletek: #nemzetiadiakokert

HÉ, MAGYAR JOE!

Blues, bánat és szomorú szeretet – egy gyilkosság története

Az ötlet a semmiből csapott le rám. Jimi Hendrix világhíre juttatott egy féltékenységi gyilkosságról szóló néger bluest, a *Hey Joe*-t, amit én negyven éve lefordítottam, és azóta is játszom. Valamiért eszembe jutott, hogy ha nekem amerikai nevem van, azaz a „Hobo”, akkor a „Joe” is lehet magyar, és egy ültő helyemben leírtam a gyilkos élettörténetének vázlatát.

Joe Magyar József néven született a hetvenes évek végén. Apja a rendszerváltás után bankár lett, verte a fiát, az anyja színésznő volt, bármit eljátszott, csak anyja nem volt. Józsi utálta az iskolát, futballista akart lenni. Megismerte a bluest, és a legjobban a *Hey Joe* tetszett neki, azt kiabálta: „Lelövöm az asszonyt!” Ezért nevezték el Joe-nak.

Nem vágyott nagy életre, csak villamosvezető lett, és feleségül vette az első nőt, aki lefeküdt vele. A nő azt hitte, a bankár apuka majd aranyéletet biztosít nekik, ám hamar rájött, hogy ez soha nem teljesülhet, és megcsalta a férjét. Joe rajtakapta őket és miután az asszony megalázta, az apja vadászpuskájával lelőtte. Utána kihívta a rendőröket, feladta magát, mindent bevallott.

Súlyos ítéletet kapott, tizenhat évet húzott le a börtönben, ahol naponta küzdött a lelkiismeret-furdalással és a szégyennel. Aztán kiszabadult és itt találta magát a mai Magyarországon, és ezt kérdezi: „*Kezdek újra mindent? Vár az új élet? / Kemény volt bent, de kint jobban felek.*” – Súlyos kritika hangzik el a mai állapotokról a celebtől a pártokig

– mondja Hobo. – Van benne bankár, színésznő, újságíró... „*Újabb mutáns született, / nincs faja, bite, neme, / celebnak hívják és övé a világ, / legyen az film, színház vagy az alávaló világ.*” Szerencsére nemcsak azt írhatom le, amit gondolok, hanem azt is, amit érzek: bánatot, szomorú szeretetet, mert ezt, sajnos, ma így látom.

Az előadás tulajdonképpen koncert-színház, amelyben Hobo mellett Rácz József és egy négytagú bluesbanda is színre lép.

Földes László Hobo

Hé, Magyar Joe!

koncert-színház

Játsszák: FÖLDES LÁSZLÓ HOBO, RÁCS JÓZSEF

Zenészek: Gál István, Igali Csanád, Kiss Zoltán, Pengő Csaba

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

január 2., 6. – 19 óra • Gobbi Hilda Színház

Rácz József, Földes László Hobo

Bíró József, Varga Andrea

HEDDA GABLER

Halált követelő önző idealizmus – dráma egy életről, amiben semmi nem igazi

Szépségének és kiváltságosságának tudatában, a jómódú katonatiszt lánya, Hedda Gabler házasságra lép Jörgen Tesman művelődéstörténetésszel. A munkájának maximálisan elkötelezett kutató férj és egész élethelyzete azonban kimondhatatlanul untatja, sőt, idegesíti Heddát. Unalmában és a magas társadalmi kategóriában élők gondtalan idealizmusával az emberi életformákat probléma nélkül rangsorolja és értékeli, a környezetében lévő, nála gyengébb akaratúakon pedig hatalmát gyakorolja.

– A színházművészetnek, ennek a fajta fogalmazott valóságnak, amit színháznak hívunk, az a dolga, hogy az embert boncolgassa, nem feltétlenül azért, hogy tanulságokat vonjon le a végén, de mindenképp fölmutasson olyan hibákat, olyan tévedéseket, amelyekre az ember tudatosan vagy öntudatlanul képes – mondja a Keresztes Attila rendező. – Ha van valamiféle morális feladata a színházművészetnek, akkor ez az. A Heddában egy olyan északi kisváros közössége jelenik meg, ahol az élet satnya, és ingerszegény berögződések alapján működik. Ebből látszólag kiviláglik egy ember, Hedda Gabler, aki egy tábornok apa által meghatározott autoriter rendszerből érkezik. Hedda életében jelen van a néhai apával egyidős, látszólag segítőkész, de közben számító barát, Brack bíró, valamint egy férj, akihez egy szerelmi szakítás után menekült. Az a fájdalmasan szép ebben a darabban, hogy semmi nem igazi.

– A szerelmek nem szerelmek, a kapcsolatok nem kapcsolatok, Hedda Gablernek pedig látszólag olyan morális elvárásai vannak a viszonyrendszerén belül, amelyeket ő maga sem tud teljesíteni, és amelyek már idealizmusnak számítanak. Ebből fakadóan iróniával és öniróniával reflektál a környezetére, és beleesik a középserűség csapdájába. Szigorúan megfogalmazza önmagának azokat az elveket,

amelyek szerint élni kell. Folyamatosan az öntörvényűséget hajtogatja, azt, hogy nem szabad alkalmazkodni a többiekhez, és kézbe kell venni az életet, csak hogy ez nem így működik. Önző idealizmusa, amely a halált is erkölcsi felvállalásnak minősíti, azonban nemcsak fenyegeti a körülötte levőket, hanem egyenesen emberéleteket követel. A sajátját is beleértve.

Henrik Ibsen:

Hedda Gabler

Jörgen Tesman – BARTHA LÁSZLÓ ZSOLT ■ Hedda Gabler, a felesége – VARGA ANDREA ■ Juliane Tesman, Jörgen nagynénje – KILYÉN ILKA ■ Elvstedné – KÁDÁR NOÉMI ■ Brack bíró – BÍRÓ JÓZSEF ■ Ejler Lövborg – KÁDÁR L. GELLÉRT ■ Berte, Tesmanék szobalánya: BILUSKA ANNAMÁRIA

Díszlet: Szőke Zsuzsi // Jelmez: Bianca Imelda Jeremias // Zeneszerző: BOROS CSABA

Rendező: KERESZTES ATTILA

mikor? hol?

január 28. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatának vendégjátéka
az előadás 16 éven aluliaknak nem ajánlott!

Nagy András, Bacsa Ildikó

ROKONOK

Hatalom, pénz, kapzsiság, képmutatás, korrupció – Móricz Zsigmond láttelepe

Kopjáss István kultúratanácsnok egy napon arra ébred, hogy megválasztották főügyésznek. Egy városban, amelynek a neve: Zsé. Vé. – vagyis Zsarátnok városa, bár vannak, akik a rövidítést így fejtik meg: zsebre váglak. A városházi jelentéktelenségből a jó szerencséje és a forgandó véletlen magas pozícióba juttatta. Kopjáss, ez a se okos, se buta, de a maga módján tisztességes és idealista gondolkodású ember nagy reményekkel vág neki új munkájának: a törvényesség őre lesz a városban, s kitartó munkával – ha a polgároknak mindig elmondják, mire költik a pénzüket – talán még azt is el lehet érni, hogy a magyar ember szívesen fizesse az adót, s önzetlen örömmel szemlélje a köz boldogulását. A hatalom édességét azonban hamarosan megkeserítik az innen-onnan előbukkanó rokonok, akik most mind Kopjáss pénzét s befolyását lesik. „A kecske is jóllakjon, a káposzta is megmaradjon” – ezzel áltatja magát a főügyész, aki előtt lassanként feltárul a Zsé. Vé. működési rendje: a kéz kezét mos panamázások kibogozhatatlan szövedéke.

„Egy magyarországi kisváros – Zsarátnok – polgármestere, a hivatali dolgozók, bankárok, polgárok, hétköznapi emberek e történet szereplői. Ez a kisváros lehetne a világ vagy Európa bármely szegletében, mégis nem véletlen, hogy Móricz Magyarországra helyezte. Már a település neve is sok mindent elárul. Zsarátnok. A hamu alatt lappangó, felületén már elhamvadt és csak belül izzó parázs, amely egy kicsiny fuvallat hatására bármikor lángra lobbanhat. Ez a fuvallat pedig nem más, mint az elérhető gazdagság: a hatalom, a pénz, az anyagi javak megszerzésének lehetősége. Sajnálatos emberi tulajdonságok: a kapzsiság, harácsolás, a kielégíthetetlen pénz- és hatalomvágy munkál e kisváros mindennapjaiban. Az elérhető haszon forgószele ellenáll-

Móricz Zsigmond – Szakonyi Károly:

Rokonok

társadalmi dráma

Kopjáss István – NAGY ANDRÁS ■ Lina – BACSA ILDIKÓ ■ Magdaléna – BABÓCSAI RÉKA ■ Kardics – REITER ZOLTÁN ■ Polgármester – BALOGH ANDRÁS ■ Polgármesterné – NAGY ADRIENN ■ Boronkay Ferenc – BARANYI PÉTER ■ Kati Néni – SAÁROSSY KINGA ■ Berci Bácsi – SATA ÁRPÁD ■ Adélka – SZÉL ANIKÓ ■ Menyus – RÁCZ JÁNOS ■ Martiny Doktor – TÓTH LEVENTE ■ Péterffy doktor – RADVÁNSZKI SZABOLCS ■ Bisztriczay főmérnök – TUNYOGI PÉTER ■ Imrike – SZEVEÉNYI BALÁZS ■ Lány – NAGY FRUZZINA LILLA ■ Alispánné – DÉR GABI ■ Alispán – LISZTÓCZKI PÉTER

Díszlet: Székely László // Jelmez: Bodnár Enikő

Rendező: BLASKÓ BALÁZS

mikor? hol?

január 14. – 19 óra • Nagyszínpad

az egri Gárdonyi Géza Színház vendégjátéka

hatatlanul sodorja magával a lehetőséget megragadni kívánó, gyenge jellemű városlakókat.

Kopjáss István mint érintetlen lélek, tisztességes férj és családapa, éppen tisztasága és érintetlensége, valamint gyanútlanúsága révén kiszolgáltatott a rafinált cselvetéseket és agyafúrt kelepceket állító városi elit számára. Az ő szinte észrevehetetlen behálózásának, bűnbe rántásának, jellemtörésének története a dráma cselekménye. A darabnak – s az általam elképzelt előadásnak – számos múltbeli és jelenkori áthallása van. Rendkívül húsbavágóan mai az 1920-as évek világát idéző alaphelyzet – írja ajánlójában a rendező, Blaskó Balázs.

HA MI HOLTAK FELTÁMADUNK

Henrik Ibsen utolsó drámája az elmulasztott szerelemről

Henrik Ibsen (1828–1906) „drámai epilógusa”, amelyet 1899-ben írt, valójában csak a formájára nézve drámai mű, ha a lényegét vesszük szemügyre, inkább nevezhetjük zord lírai költeménynek. A *Ha mi, holtak feltámadunk* a művészetért önmagát feláldozó ember tragikus csalódásának megragadása, az elmulasztott szerelem miatti késő megbánás története.

A korosodó Rubek professzor, a híres szobrász és fiatal felesége, Maja már nem szereti egymást. Maja a saját jövőjét a vad vadásszá lett Ulfheim földbirtokosban véli megtalálni. Férje jövője legsikeresebb szobrának egykori modellje, a feledés vagy a nemlét homályából elő-sejlő Irenéhez kanyarodik vissza. Bármerre is indulnak, egyetlen dolog hiányzik a szereplőkből ezen az úton: a cselekvő szeretet.

„Ha mi, holtak, feltámadunk... – azt látjuk, hogy sohasem éltünk.” Mintha Tolsztoj szavai csengene vissza: az ember a halállal szembe-sülve érti meg, hogy nem úgy élt, ahogy kellett volna. Mert szeretet nélkül holtak érzi magát az ember. Igazán szeretni egyet jelent a „feltámadással”.

A *Ha mi, holtak feltámadunk*, Ibsen utolsó drámájának főhőseit feltehetően a neves francia szobrász, Auguste Rodin ihlette, akinek a munka, akinek kizárólag a művészet volt fontos, miközben az emberi kapcsolatokat, szerelmét és műszáját elhanyagolta, kihasználta. Más források szerint a mű megírását Ibsen utolsó szerelme, a svéd író, Rosa Fitinghoff inspirálta.

– A belső igazság, a színészi játék hitele által tárulhatnak fel az előadásban az Ibsen számára oly fontos szimbolikus vetületek is. A szobrász, Rubek személyében az alkotás iránti kizárólagos elhivatottság testesül meg. Az a végletes hivatástudat, amely magát az em-

bert amortizálja, és idővel az alkotót is felmorzsolja. Rubek számára az élet maga az alkotás. Ha az alkotás kiüresedik, akkor számára az élet is értéktelenné válik. Vajon találunk-e az életet a művészetért feláldozó ember pályája végén valamit, amiről azt gondoljuk, hogy fontosabb, mint az élet? – teszi fel a kérdést a rendező, Pataki András.

A *Ha mi, holtak feltámadunk* Ibsen ritkán játszott műveinek egyike. Magyarországon eddig mindössze háromszor mutatták be: a Víg-színházban (1928), Szolnokon (1994) és az RS9 Színházban (2015).

Henrik Ibsen:

Ha mi holtak feltámadunk

Rubek professzor – SZILÁGYI TIBOR ■ Maja – SZŐCS ERIKA ■ Irene – MOLNÁR ANIKÓ ■ Ulfheim földbirtokos – SZÉLYES FERENC ■ Szálloda igazgató – WISCHER JOHANN ■ Lars, szolga – MAJOR ZSOLT ■ Diakonissza – DIÓSZEGI IMOLA

Dramaturg: Katona Imre // Dísztet: Pataki András // Jelmez: Szélyes Andrea // Fény: Kovács Ferenc

Rendező: PATAKI ANDRÁS

mikor? hol?

január 31. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

a Soproni Petőfi Színház, a budapesti Nemzeti Színház és a Zentai Magyar Kamaraszínház koprodukciója

Szőcs Erika, Szélyes Ferenc, Szilágyi Tibor

A HATODIK

„Örjögő röptünk, mondd, hová vezet?”
(Madách)

És tényleg hová? Madách profetikus műve, Az ember tragédiája a szemünk láttára elevenedik meg a mindennapok fotóin, a televízió képernyőin, egyik szín a másik után, vagy még inkább szimultán. Ki tudná megmondani, hol tartunk? Az ökológiai katasztrófa eszkimó színeiben, a belőle kiutat kereső farmer falanszterében vagy épp a kettő között, az űrben?

Római szín? Rimas Tuminas litván rendező, aki immár harmadszorra jön a MITEM-re, *Ványa* bácsi-rendezésében megszabadította a színpadot az otthonosság érzetétől, helyette egy csatateret hozott létre a szenvedélyeknek, az összetört álmoknak és az elveszett reményeknek. Prágai szín? Brecht *Kaukázusi krétaköre* után Michael Thalheimer egy olyan történetet állított színpadra *A vágy villamosával*, amely két ember lecsúszásáról szól egy társadalomban, amely semmiért nem vállal felelősséget. Londoni szín? A nemrég elhunyt Eimuntas Nekrošius *Kurafiak* című előadásában a litván nép belső lényegét, ősi eredetét, és mélyen gyökerező túlélési ösztönét mutatja be. Valamennyi szín egyben? „A Történelem fája növekszik: az

május 3.

Saulius Šaltenis

KURAFIAK

Rendező: Eimuntas Nekrošius

Klaipedai Színház | Klaipeda, Litvánia

Gobbi Hilda Színpad

Michael Thalheimer, Eimuntas Nekrošius, Rimas Tuminas, Eirik Stubø, Eugenio Barba – az európai színházi élet egy sor meghatározó alakja, és olyan társulatok, mint a Berliner Ensemble, a moszkvai Vahtangov, a stockholmi Dramaten is eljön a Nemzeti Színház VI. Madách Nemzetközi Színházi Találkozójára.

A MITEM-en többek között német, orosz, portugál, ukrán, dán, tatár, cseh, litván, svéd előadások láthatók 2019 tavaszán. Hamarosan jön a teljes program, most egy kis előzetes nagyágyúkkal és csemegékkel: Ványa bácsi, Saigon, Slava's Snow Show

élet és a halál táplálja. Körülötte gyerekkatonák és imádkozó szerzetesek táncolnak együtt tömeggyilkos hadvezérekkel, a gyermekét sirató anyával” – olvassuk az Odin Teatret *Trilógiájáról* (melyet Európában nálunk mutatnak be először egyben).

Nagy „tánc” a MITEM a kulturális, nyelvi, emberi különbségek és a mindennekfelett álló egység tapasztalása között. De miért is nézzük mindezt? Talán hogy felébredjünk. Mert a tévében csak a káprázatot látjuk, sőt a káprázat káprázatát. És épp ebben van a színház csodája: az előadás *itt és most*-jában tudatosíthatjuk, hogy a nagy Isteni Színjátékban mi is szerepeket játszunk. Csupán a szívünkben felébredő együttérzés (milyen szép szó) vezethet ki minket e groteszk bohózatból. „Más történelemből is vagyunk, nemcsak a miénkből, mások sérüléseiből is, nemcsak a sajátjainkból, épp ezért érezzük zsigeri szükségét ma annak, hogy távoli tájak színészeivel együtt egy közös elbeszélést hozzunk létre” – vallják a francia-vietnami *Saigon* előadás alkotói.

Itt vagyunk, és egy pillanat múlva már nem leszünk, kiszárad a Történelem fája. Ám a Világfa lélegzik tovább, mert azt az Örök Szeretet élteti.

RIDEG ZSÓFIA dramaturg, fesztiválszervező

MITEM-ELŐZETES

2019. április 11.–május 5.

(ízelítő a tervezett programból)

április 10., 11., 12., 13., 14.

SLAVA'S SNOW SHOW

Rendező: SZLAVA POLUNYIN

Szlava Polunyin társulata | Oroszország

Fővárosi Nagycirkusz

április 18.

Anton Csehov

VÁNYA BÁCSI

Rendező: RIMAS TUMINAS

Vahtangov Színház | Moszkva, Oroszország

Nagyszínpad

április 24., 25., 27.

TRILÓGIA

(The Tree – The Cronic Life –
Great Cities Under The Moon)

Rendező: EUGENIO BARBA

Odin Teatret | Holstebro, Dánia

Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem

11 ország 13 társulata fogadta el a **Nemzeti Színház** meghívását a **VI. MITEM**-re. A **2014-ben alapított** nemzetközi színházi találkozón **Európa legjelentősebb** alkotóinak, műhelyeinek az előadásai láthatók – így lesz ez **2019 tavaszán** is. A részletes program **januárban** várható.

április 29.

Tennessee Williams

A VÁGY VILLAMOSA

Rendező: MICHAEL THALHEIMER

Berliner Ensemble | Berlin, Németország

Nagyszínpad

május 4.

SAIGON

Rendező: CAROLINE GUIELA NGUYEN

Les Hommes Approximatifs | Franciaország

Nagyszínpad

május 5.

Erland Josephson

EGY ÉJSZAKA NYÁRON, SVÉDORSZÁGBAN

Rendező: EIRIK STUBØ

Dramaten | Stockholm, Svédország

Gobbi Hilda Színpad

SZÍN VÁLTOZÁS

SZÍNHÁZ – IFJÚSÁG – NEVELÉS

IFJÚSÁGI PROGRAMOK A NEMZETI SZÍNHÁZBAN

1. KÖLYÖKNAPOK A NEMZETIBEN

Minden hónap egy-egy vasárnapján, ünnepekhez, eseményekhez kapcsolódóan szervezzük **ingyenes Kölyöknapjainkat**, ahova az óvodás és kisiskolás gyermekeket a szüleikkel együtt várjuk! A Kölyöknapokon a színjátszáshoz kapcsolódó kézműves-programok, színházi előadás vagy koncert várja vendégeinket!

2. ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK

Az immár országos mozgalommá vált ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK ÜNNEP-én középiskolás színjátszó csoportok – minden évben új témát kapva – munkájukat, tanárikaik és a színház mentorai által segítve, minden év januárjában színházi gálán mutatják be a Nemzeti Színház Nagyszínpadán.

3. NEMZETISZÍNHÁZTÖRTÉNETI VETÉLKEDŐ

A négyfordulós vetélkedő során négy fős, középiskolás csapatok mérik össze tárgyi tudásukat, kutatóképességüket, kreativitásukat. Az első három forduló az interneten zajlik, a döntőre – értékes nyereményekért – a színházban kerül sor. Az elmúlt évek vetélkedőinek feladatai és azok megoldásai a nemzetiszinhas.hu/vetelkedo oldalon hozzáférhetők.

A fenti programok mindegyikéről információ kérhető Pintér Szilviától, a Nemzeti Színház ifjúsági programfelelőstől: szilvia.pinter@nemzetiszinhas.hu

4. SZÍNHÁZPEDAGÓGIAI FOGLALKOZÁSOK

Előadásainkhoz ajánljuk két- és háromlépcsős színházpedagógiai foglalkozásainkat. Tizenhat fős, általános és középiskolás csoportoknak az előadás előtt a színházi mű befogadását, utána pedig a láttak mélyebb megértését segítő, egy-egy órás foglalkozást tart színházpedagógusunk.

5. BÁNK-MISSZIÓ (tantermi előadás)

Katona József drámája 60 percen, tanteremben előadható formában. Könnyítettünk és rövidítettünk az eredeti nyelvezeten, ám a dráma szerkezetét megőriztük, nem marad ki egyetlen szereplő és egyetlen történeti szál sem. A diákok közvetlen közelében, a tanterem díszletei között elevenedik meg a hatalomról és szerelemről, hazaszeretetről, hűségről és árulásról, a politika természetrajzáról és a bosszút felülíró kegyelemről szóló klasszikus mű. Az előadást ingyen adjuk elő az iskolákban.

6. RÁHANGOLÓ

Az előadás előtt egy órával a produkció dramaturgia és/vagy rendezője mintegy negyven perces bevezető beszélgetést tart az iskolai csoportnak. A ráhangoló után a diákok felkészültebben ülnek be az előadásra, felfigyelhetnek összefüggésekre és érdekes részletekre is. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell jelentkezni!

7. KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

Az előadás után a színészek és az előadás dramaturgia találkoznak az iskolai csoportokkal, és beszélgetnek a darabmal kapcsolatos élményekről. A mintegy harminc perces találkozáson közös fotózásra, dedikálásra is alkalom nyílik. A programra legalább huszonöt fős iskolai csoportok jelentkezését várjuk, legalább két héttel az előadás előtt!

A fenti programok mindegyikéről információ kérhető Pintér Szilviától, a Nemzeti Színház ifjúsági programfelelőstől: szilvia.pinter@nemzetiszinhas.hu

8. KULISSZAJÁRÁS

A csoportos iskolai színházlátogatások alkalmával, az előadás előtt nyílik rá lehetőség. Mintegy negyven perces séta közben bemutatjuk a színház működését, a színházakat, az öltözőket és egyéb „háttérdekségeket” is. Egyszerre legfeljebb harminc diákot tudunk fogadni. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell jelentkezni!

Jelentkezés a kulisszajáráásra: latogatas@nemzetiszinhas.hu

DIÁKJEGYEK, DIÁKKEDVEZMÉNYEK

#nemzetiadiakokert

Négy előadásunkat: a János vitézt, a Csongor és Tündét, a Tóth Ilonkát és a Fekete ég – A fehér felhő című darabokat diákcsoportok (és kísérőtanáraik) számára ingyenessé tettük. Célunk, hogy a magyar irodalomtörténet fontos műveit és a magyar történelem sorsfordító pillanatait megidéző előadásainkat a lehető legtöbb diák számára elérhetővé tegyük.

DIÁKBÉRLETEK

A diákbérletek bármely előadásra beválthatók.

CSOPORTOS DIÁKKEDVEZMÉNY

Mértéke **40%** mindegyik színházunkon, mindegyik székünkre. Igénybevételéhez legalább 20 diák részvétele szükséges, kísérő(ik)nek 200 forintos jegyet biztosítunk.

PEDAGÓGUS JEGY

Játszó- és ülőhelytől függetlenül a jegyár-kedvezmény mértéke **40%**. Pedagógusigazolvánnyal egy előadásra két jegy vásárolható!

A diákbérletek és diákjegy-kedvezmények igénybevételére, valamint az ingyenes előadásokra történő jelentkezés, regisztráció: jegy@nemzetiszinhas.hu

A Nemzeti Színház iskoláknak szóló programjaira az iskola@nemzetiszinhas.hu e-mail címen lehet jelentkezni. Munkatársunk minden kérdést, időpontot, részletet egyeztet az érdeklődőkkel!

Raine Loo (Éva), Jaan Tooming (Lucifer) és Evald Hermaküla (Ádám) | fotó: Keleti Éva

AZ ÉSZTEK TRAGÉDIÁJA

Madách műve: szocialista együttműködésből nemzeti ügy

Az ember tragédiája világhírét, nemzetközi ismertségét gyakran emlegetjük, s nem is hisszük talán, hogy mennyire igazunk van. Harminchárom nyelvre fordították le, tucatnyi külföldi bemutatója volt.

Klasszikus irodalmi értékeink közül (Petőfi versei mellett) valóban Madách Imre drámai költeménye az egyik irodalmi mű, amit számos nyelven olvashat a közönség, sőt, melyet a külföldön színházba járó nézők is láthattak az első nem magyar nyelvű premier (az 1892-es hamburgi) óta.

A reprezentatív nemzeti klasszikus azonban csak egyes alkalmakkor, különleges esetekben lépett túl a protokolláris sikereken. Az 1971. március 19-én Tartuban, Szovjet-Észtország második legnagyobb és kulturálisan elsőszámú városának Vanemuine Színházában tartott bemutató (és az 1972-es magyarországi vendéjáték-sorozat) azonban ilyen különleges és valóban jelentős alkalom volt.

A premierre egy Moszkvából indított évfordulós kulturális eseménysorozat, a „szocialista drámafesztivál” részeként került sor. 1970-ben a második világháború végének 25. évfordulóját ünnepelték a kelet-közép-európai országokban és a Szovjetunió tagköztársaságaiban. Észtország, mely 1918-tól csak 1939-ig élvezhette önálló államiságát, mint szovjet szocialista köztársaság, a központi felhívást, miszerint

minden tagköztársaság válasszon egy testvérkultúrát a szocialista táborból, saját nemzeti szempontjai szerint értelmezte és a kedvelt nyelvrokonként és forradalmi tűzű testvérként tisztelt magyarokat választotta. S a magyar irodalomból is egy olyan, korábban észtil meg nem jelent művet, mely az 1970-es évek elején tiszta gondolatiságával, izgalmas problémátárgyalásával kihívást, sőt korszerű válaszokat is jelentett az észtek, az észti értelmiség számára: Madách *Tragédiáját*.

Jaan Kross (1920–2007), a háború utáni évtizedek legjelentősebb észti nemzeti írója-költője-műfordítója aktuális, olvasóit közvetlenül megszólítani képes fordítást adott ki 1970-ben. Tragédia-fordítása – *Inimese tragöödia* – a szabadság, az egyén és közösség, az emberi döntésekkel összefüggő erkölcsi kérdések, a történelem problémáinak (haladás? fejlődés? vagy körbejárás és visszatérés?) olyan hálózatát mutatta meg, mely a 20. század második felének embere és az európai nemzeti kultúrák számára is érvényesnek bizonyult. A Madách által megfogalmazott gondolatok romantikus nagysága és jelentősége volt fontos Kross számára, azokat akarta átadni kortársainak észti nyelven.

S ahogyan felesége, Ellen Niit (1928–2016), akinek egyedüli észtként és egyedüli nőként szobra áll Kiskörösön Petőfi szülőházánál a műfordítók szoborparkjában, a lánglelkű kötönket fordította, Kross is nemzetébresztő szándékkal adta ki Madách költeményét. (Jaan Kross művei, versei, s főképp regényei magyarul is megjelentek, és az író sok más elismerés, díj – és többszöri Nobel-díjra jelölés – mellett 1992-ben a Magyar Köztársasági Érdemérmét is megkapta.)

A tartui színházi bemutató is kulturális tett és érték lett. S mivel a külföldi alkotókat, művészeket nem kötik gúzsba a művekhez hazájukban kapcsolódó hagyományok, ezt a sokszor nehéz terhet könnyebben vetik le, fől szabadultabban, frissebben fogalmazhatnak, értelmezhetik és jeleníthetik meg az irodalmi szövegeket, a drámákat. Epp Kaidu (1915–1976), a *Tragédia* rendezője, és a felesége, a Vanemuine Színházat igazgató Kaarel Ird (1909–1986) is saját közönségéhez kívánt szólni, nem egyszerűen egy penzumként kirótt idegen klasszikust fölmondani, mint egy unalmas leckét. Az előadást Tartuban 1970 és 1975 között 41 alkalommal játszották összesen több mint 17 000 néző előtt – ekkoriban Észtország népessége a maihoz hasonlóan 1,3 millió fő körül volt.

A siker titka abban lehetett, amint azt 1972 márciusában a magyar nézők is fölfedezték, hogy nem valamiféle történeti képsorozatot állítottak színre, hanem három közel egykorú fiatal (Ádám, Éva és Lucifer) gondolati-morális útját mutatták be a világ megértése felé, emberközeli és emberléptékűvé transzponálva a Madáchnál transzcendens erők által befolyásolt hipotetikus választási lehetőségeket. Lucifer nem tűnt mindentudónak és fölényesnek, Ádám nem volt naiv, de mindhárman kísérletezés, bukások és újrakezdések árán jutottak el az egyén felelősségének fölismeréséig, a küzdésig, ami az emberi létezés egyetlen valódi célja s értelme lehet. Az egyszerű, történeti illúziókeltésre nem törekvő díszlet és jelmezmegoldások nem vonták el a figyelmet az arcokról, a tekintetekről és a szövegről. S bár a sokszereplős *Tragédia* monumentalitása, terjedelmi és szellemi értelemben

Jaan Kross, a *Tragédia* észt fordítója | fotó: Viktor Salmre

is érzékelhető volt, valójában mindvégig a három főszereplő maradt a produkció középpontjában.

A tartui előadás az észt közönség számára a nagy gondolatok adta szabadságot jelentette, saját elnyomott nemzeti, európai kultúrájuk, nyelvük erejét mutatta meg – a rendezőpéldányon láthatók ugyan a cenzor orosz nyelvű megjegyzései, változtatási javaslatai (például jelenetek áthelyezésére), ám azokat a megvalósult előadásban nagyrészt figyelmen kívül hagyták. A magyar nézők a budapesti Thália Színházban, a székesfehérvári Vörösmarty és a Veszprémi Petőfi Színházban, valamint a felső-nógrádi szlovák kisközségben, Madách és *Az ember tragédiája* szülőhelyén, Alsósztrégován (Dolná Strehová) láthatták az

Idegen nyelveken, külföldi színpadokon

Madách remekműve, emberiségkölteménye az egyik legtöbb nyelvre fordított irodalmi klasszikusunk. A Madách-filológia a fordítások és kiadások, az adaptációk és a színházi bemutatók kőtetekre rúgó bibliográfiái adataival szolgál.

A nyomtatásban megjelent teljes szövegű *Tragédia*-fordítások számát (2014-es könyvben) Andor Csaba és Radó György 33-ra tette, további három teljes, de nem publikált fordítást is említve. Ezek: angol, arab, bolgár, cigány (lovári), cseh, esperantó, észt, finn, francia, galego, grúz, héber, hindi, holland, horvát, japán, jiddis, katalán, latin, lengyel, német, norvég, olasz, orosz, portugál, román, spanyol, svéd, szerb, szlovák, szlovén, török, ukrán, valamint a dán, örmény és a Guineában beszélt pular. Jó néhány nyelven több fordítás is készült már. Színházi előadá-

sokhoz esetenként új fordítást, saját szövegváltozatot is készíthettek.

Az ember tragédiája színpadtörténete az ősbemutatóval kezdődött 1883. szeptember 21-én a Nemzeti Színházban. Ezt követően több módon találkozhatott külföldi közönség a drámai költemény színelőadásával. A magyar (s a később határon túli magyarrá lett) színházak külföldi vendéjátékai során. Ilyen volt például a budapesti Nemzeti bécsi szereplése 1892-ben, aztán 1970-ben Moszkvában, Lipcsében, Kelet-Berlinben, Varsóban, 1973-ban a Nagyvárad Állami Színház Szigligeti Társulatának bukaresti vendéjátékán, a Miskolci Nemzeti Színház varsói föllépésén (1985), a Szabadkai Népszínház előadásán Nyugat-Berlinben és Mexikóvárosban (1988). A Budapesten működött Merlin International Theatre 1997-ben játszotta a *Tragédiát* angolul Dundee-ben és Edinburghban is (ez utóbbi helyen 13 estén volt látható). A külföldi magyar *Tragédia*-előadások so-

BÉCS, 1934 „A bécsi bemutató méltó volt a nagy műhöz. (...) A Röbbeling-dramaturgia fő célja a Faust-hasonlóságok lehető teljes kiküszöbölése volt. (...) Az örök ember megújuló tragédiáinak drámaiságát juttatta erőteljes érvényre, tehát a Burgtheaterban a »drámai költeményből« a drámán volt a hangsúly. (...) Röbbeling lemondott arról, hogy a madáchi mű színrehozatala

észt Tragédiát. A nézőtéren voltak színházcsinálók, rendezők is szép számmal, és friss élmény volt számukra, hogy a *Tragédia* kiszabadult a könyvborító fogságából. És lefoszlott róla a Paulay Ede rendezte meiningeni-stílusú ősbemutató (1883) óta ráakódott romantikus és historikus pókháló is, lehetővé téve egy új hazai Tragédia-rendező generáció színre lépését. Erről a revelációról nemcsak a következő évtized magyarországi előadásai tanúskodnak, hanem egyes alkotók írásai, nyilatkozatai is. Köztük például Lengyel György, aki *Az ember tragédiáját* négy alkalommal is színre állította. A misztériumfelfogású rendezés „legjobb megvalósulásai közé tartozik az 1971-es, budapesti vendégjátékon látott nagyszerű tartui Vanemuine Színház produkciója, amely puritán keretek között az értelmezéssel és a színészi játékkal rendkívüli expresszivitást teremtett. Ezen az estén a *Tragédia* világa mintegy számunkra is újjászületett. Ezt az utat szerettük volna folytatni mi is a Madách Színházban 1981-ben, és velünk szinte párhuzamosan, anélkül, hogy egymás elképzeléseit ismertük volna, ez volt a célja Paál István szolnoki rendezésének is” – írta Lengyel 2004-ben. Ő az 1981-es Madách színházi előadása (melyben az Ádámot és Lucifert játszó színészek estéről estére egymást váltva léptek színre, bizonyítva, hogy a két alak csak két nézőpont megtestesülése) és Paál István szolnoki bemutatója (1980) mellett Epp Kaidu észt előadásának hatása érezhető még Ruszt József zalaegerszegi színháznyitó bemutatóján (1983) a ballonkabátos-puhakalapos Gábor Miklóssal mint Luciferrel, vagy a győri, színháztörténeti jelentőségű Illés István-rendezésein (1988), amelyben Berek Katalin volt a bukott főangyal.

Az észteknek a Vanemuine Színház Madách-előadása a magyar klasszikus fölfedezését jelentette, s Epp Kaidu és színészei kötöttségektől mentes értelmezése újat és értékeset adott annak a magyar kultúrának is, mely inspirációval szolgált ehhez a bemutatóhoz. Ezt az előadást tekinthetjük az észt-magyar színházi kapcsolatok csúcspontjának.

SIRATÓ ILDIKÓ

HAMBURG – 1937, FRANKFURT – 1940 Németh Antal – aki összesen öt verzióban állította színpadra a Tragédiát élete során –, másodjára a hamburgi Schauspielhausban rendezte meg Madách főművét 1937 tavaszán. Ezt követte a Nemzeti Színház-beli rendezése, amelynek a hamburgit tekintette scenikai-gyakorlati főpróbájának. Hamburgban a rendezés kezdetén odalépett hozzá a főkellékes, aki németül kezdte szavalni neki Madách mondatait. Mint kiderült az öreg színházi munkás részt vett a Tragédia 1892-es hamburgi előadásában, amely a mű első külföldi bemutatása volt.

Az 1940 novemberében a Majna-Frankfurtban rendezett Tragédia az évad legnagyobb sikere lett, aminek különös jelentőséget ad, hogy Németh ezt a sikert éppen a Faust írójának, Goethének a szülővárosában aratta. Az egy emberöltő Az ember tragédiája szolgálatában című tanulmányában Németh arról is ír, hogy a frankfurti előadás hatására a jénai egyetem színháztudományi tanszékének vezetője fél éves kurzust tartott Madáchról és a műről, és több doktori disszertáció is született e tárgyban.

alkalmával fitogtassa a Burgtheater pazar színpadtechnikai felszereltségét. Mértéktartás mindenben és egy szigorúan egységes rendezői elgondolás harmonikus kifejeztése jellemezték a bécsi előadást – írta Németh Antal a Hermann Röbbeling által rendezett előadásról, amely a nemzetek drámáit bemutató nagyszabású sorozatban került színre a bécsi Burgtheaterben.

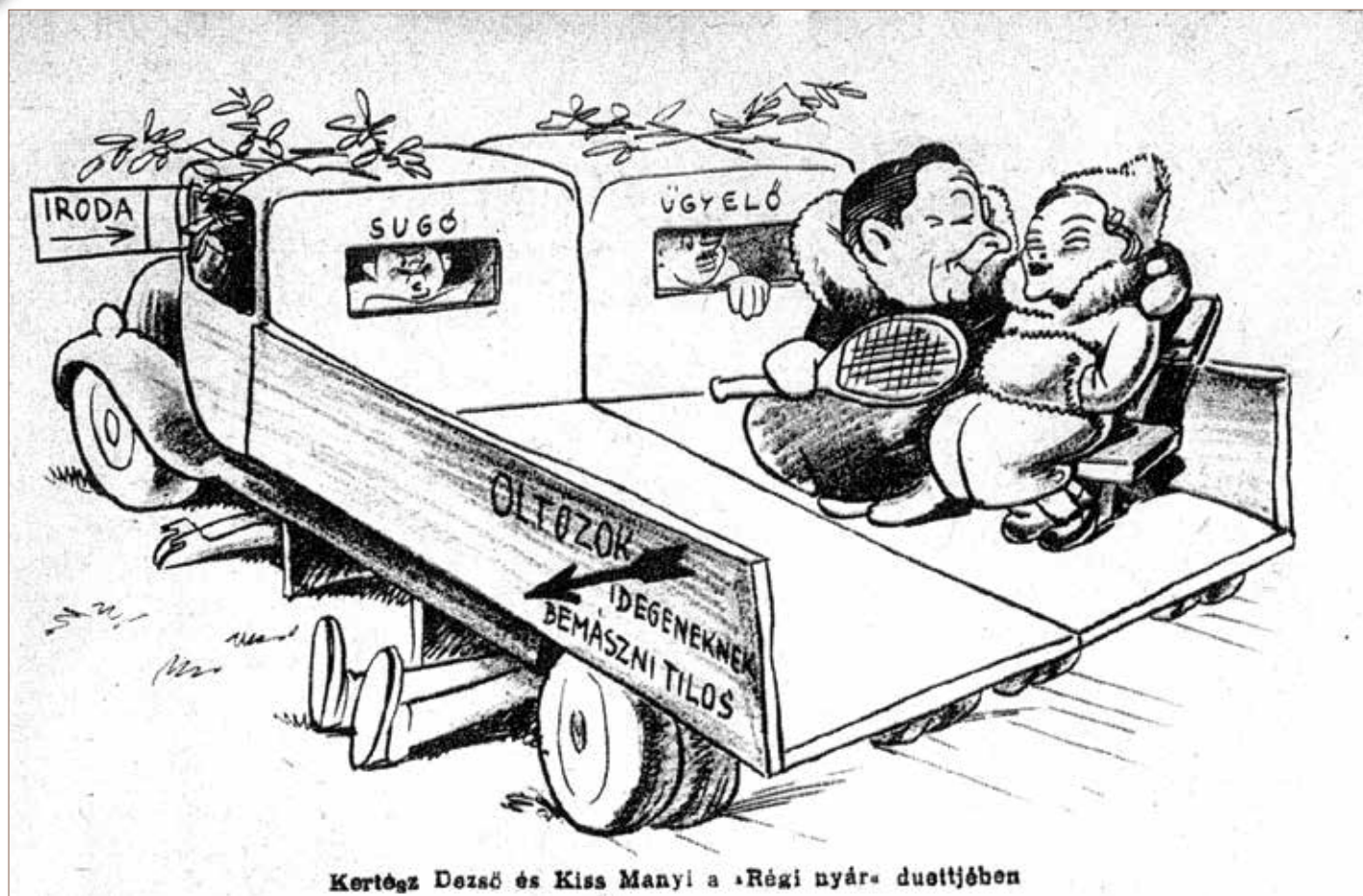
rában egy igazi különlegesség is akad: 1946-ban a Leningrád (ma Szentpétervár) melletti Cserepovec táborában játszották a magyar hadifoglyok Madách művét.

Magyar emigráns színházcsinálók külföldi (magyar nyelvű) előadásában először 1922-ben a New York-i Lexington Theater nézőterén a horrorfilmek révén világhírűvé lett Lugosi Béla rendezésében, ahol ő maga Ádám szerepét játszotta. Később például Chicagóban, Clevelandben és Detroitban (1924), Buenos Airesben (1952, 1961), Torontóban (1960) voltak a műnek amatőr- és diákelőadásai, Európában Zürichben (1916), Poznańban (1965), Párizsban (1992), francia nyelvű fölolvasó-színházi bemutatója Montbard-ban (1995).

Valódi önálló külföldi bemutatására elsőként Hamburgban került sor, s ezt az előadást Bécsben is játszották (1892). Prágában is ugyanebben az évben zajlott le a bemutatója. A berlini Lessing Theaterben 1893-ban játszották. Bécsből és Krakkóból egy-egy 1903-ra datált, de rosszul dokumentált német és lengyel nyelvű előadásáról van hír. Prágában

1904-ben játszhatták, Brnóban és Plzeňben 1905-ben. 1914-ben volt a zágrábi bemutató. Pozsony szlovák közönsége 1926 decemberében látta először a *Tragédiát*. A bécsi Burgtheater 1934-ben is műsorra tűzte. Németh Antal rendezésében adták elő német társulatok 1937-ben Hamburgban, 1940-ben Frankfurt am Mainban és 1943-ban Bernben. Bábjátékként első ízben Blattner Géza párizsi Arc-en-Ciel (Szivárvány) színháza játszotta (1937). A háború, majd a mű betiltása után előbb Kassán, 1966-ban szólalt meg a *Tragédia* szlovák előadásban. Ezt követte egy bécsi (1967, 1969), majd egy lengyel (Gottwaldov, 1968) és egy újabb szlovák (Pozsony, 1969) bemutató. A tartui előadás évében, 1971-ben Gdańskban is bemutatták. 1979-ben Budapesten járt a Minszki Orosz Dráma Színház *Tragédiája*. Klagenfurtban 1983-ban mutatták be. Rómában, Giorgio Pressburger rendezésében 1989-ben. S végül említsünk meg egy francia bábváltozatot, ami Strasbourgban került színre 1998-ban.

S. I.

Karácsonyi tréfa 1942-ből: a Tábori Színház, megérkezett a keleti frontra, ahol teljes hévvel hozzálátott hős katonáink szórakoztatásához

SZÍNHÁZI SZENTESTÉK

Ünnepi bemutatók, jótékony uzsonnák, intimpistáskodás, játszási tilalom és hívő ateistákból álló kivezényelt közönség – színházi karácsonyok békében, háborúban, változó politikai kurzusokban. Sok mindenről árulkodnak a népszerű színházi lapok karácsonyi számai, címlapjai. Egyszer például a legfőbb kívánság az új Nemzeti volt.

A színházi életben a karácsonyeste normanap volt: vagyis ekkor egyházi tilalomra nem lehetett előadást tartani. A 19. századi vidéki színházak nem biztos, hogy örültek a kényszerű pihenőnek, hiszen ha nem játszottak, a bevétel is elmaradt. Igaz, ha szerencséjük volt, akkor az igazgatójuk meghívta őket vacsorára, hogy a családi ünnepen ne érezzék magányosnak és elhagyatottnak magukat. Bizonyára nagy érdeklődéssel olvasta volna a színháztársadalom és a nagyközönség Miklósy Gyula színházigazgató naplójának azt a részletét, melyben a direktor szemléletesen leírja, hogyan telt az ünnep Munkácson, 1887. december 24-én. Ekkoriban azonban a karácsony megünneplése még a magánélethez tartozott.

Miklósy számadást is készített ekkor, úgy vélte, helyzete jobb, mint egy évvel korábban; „adja Isten, hogy jövő évben még előnyösebb legyen, hogy a sok gond kisebbedjék, és hogy nőm, gyermekeim ép egészségben éljék napjaikat”.

Divatos lett

Valami hasonló – de már a nyilvánosság számára készült – számvetés honosodott meg a huszadik század elején: a sajtóban divatos lett jeles személyiségeknek karácsonyi körkérdést feltenni. A Színházi Élet legelső ünnepi számában, mely 1912. december 22-én jelent meg, Incze Sándor főszerkesztő hosszú évekre meghatározta az új lap viszonyát ehhez a szokáshoz. „Mit *nem* tervez jövőre igazgató úr?” – szólították meg kissé szemtelenül, a megszokott témát kifordítva a színházak vezetőit. S ebben a számban a Színházi Élet karácsonyfája is megérkezett, melyet éveken át Major Henrik rajzolt. A karácsonyfa legfelső ágán egy *Új Nemzeti Színház* feliratú csomag csüngött, erre már évtizedek óta vágyott a közönség. Nem valószínű, hogy valaki is gondolt volna arra, hogy éppen kilencven évig, 2002-ig kell majd várni erre az ajándékra.

Az ünnepi számból azt is megtudjuk, hogy mit játszott karácsonykor a Nemzeti Színház. December 24-én, kedden, természetesen nem tartottak előadás, szerdán délután Szigeti József *Rang és mód* című bohózatát, este és másnap, 26-án délután Gárdonyi Géza *Karácsonyi álom* című pásztorjátékát került színre. Gárdonyi művét 1901-ben mutatta be a Nemzeti, s az egy évtizeddel későbbi felújításról a Színházi Életben két fénykép is megjelent. S a lap cikkéből még az az apróság is kiderül, hogy a szerző Eger környékén egy dudánótát gyűjtött, melyet lekottázott, s Ivánfi Jenő, a felújítás rendezője, beillesztett az előadásba.

Központi téma

Furcsa, hogy a Színházi Élet lapozgatása közben csak 1922-ben tapasztaljuk azt, hogy minden a karácsony körül forog. Az Operaház Puccini *Triptichonjának* magyar bemutatóját adja karácsonyi ajándékkul „Budapest zenei közönsége számára”, s az Andrássy Úti Színházban, a kabaréban is ünnepi műsor készült. Itt Molnár Ferenc és Heltai Jenő *A ferencvárosi angyal* című jelenetét vitték színre, melynek zenéjét Szirmai Albert szerezte. Az új bemutató, nemcsak ajándék, de igazi krisztkindli, mert karácsonyi játék. Karácsony éjszakáján játszódik a Ferencvárosban, behavazott háztetőkön, békésen füstölő kémények között”. (Színházi Élet, 1922. 51. szám) Megtudjuk még az újságból, hogy Dohnányi Ernő és a Palestrina Kórus karácsonyi estjét december 26-án rendezik meg a Zeneakadémián. Műsorukon Palestrina, Bach, Dohnányi és Beethoven művei mellett „különféle népek” karácsonyi

dalait éneklék. Természetesen a *Divatrevü* című rovatban is a karácsony a főszerep. A Textilműhely rendezésében kiállítás nyílt négy nagytehetségű magyar iparművész legszébb tárgyaiból. Az egyik művész, Pausperl Teréz nem más, mint Nagyajtay Teréz, aki 1926-tól az Operaházban, 1928-tól a Nemzeti Színházban jelmeztervezőként dolgozott. De nemcsak iparművészeti tárgyakat kínáltak a hirdetések, hanem szinte mindent: fűzőt, harisnyát, illatszereket, télikabátot, karácsonyfa-lámpát, elefántcsont karkötőt, nyakláncot, hangszert, gramofont, s Mészöly műterméből karácsonyi fotográfiát.

Két év múlva, 1924-ben a frissen alakult Kövessy-vár elnevezésű bohém asztaltársaság jótékony akciójáról is tudósítottak: „Most, karácsony előtt különösen mozgalmas az asztaltársaság élete. Ilyenkor készülődnek a nagy karácsonyi uzsonnára. December huszadikán szépen fel lesz terítve egy hosszú asztal a New York szuterénjében, forró kávét és meleg kalácsot tesznek mindegyik szék elé, a széken öreg nyugdíjas színészek és színésznők ülnek majd boldogan, mert a kávé mellé kapnak egyebet is, csomagokat, meg egy kuvertát, amelyikben ropogós bankók lesznek.” (Színházi Élet, 1924. 49. szám)

Az 1938-ban alapított, a Színházi Élet helyébe lépő Színházi Magazin száznegyven oldalas első karácsonyi kiadásában már nyoma sincs a jótékonykodásnak, a tréfálkozásnak. A szerkesztőknek az a céljuk, hogy a lap a család minden tagjának ünnepi olvasmánya legyen.

A lap élén Harsányi Zsolt *Betlehem* című novellája olvasható: a jászolban síró kisdedet a három királyok nem tudják megvigasztalni, csak a Csallóközből érkezett magyar pásztoroknak sikerül, akik – szegénység-

gükből csak az tellett – galambfiókat hoztak ajándékba. „A kis madár eddig nyugtalanul verdesett, de most egyszerre csendes lett, és odabújt a kis csecsemő arcához. És íme, ebben a pillanatban a gyermek elhallgatott. A sírástól és a hidegtől pirosra csípett arcomkájának kifejezése megennyhült. És mosolyogni kezdett. A királyok csodálkozva néztek egymásra. A pásztorok már fel is keltek és indultak kifelé. Tisztességtudóan köszöntek: – Áldás, békesség.” (Színházi Magazin, 1938. 2. szám)

Azért a hagyományos karácsonyi „intimpistáskodás” sem maradt el, megújult formában Ignác Rózsa szállította a híreket azokról, akik nem léptek fel az ünnepek idején. Szörényi Éva például azért nem, mert Capri szigetére utazott, míg Tócs Anna beteg édesanyját ápolta. És se szeri, se száma a reklámoknak, a karácsonyfa Nikotex cigarettákból formálódik, s az angyalok Krypton fénycsövel világítanak...

Háborúban is

Úgy vélénk, hogy a második világháború éveiben alapvetően megváltozott az írások tematikája. Nem így történt. Bár 1942-ben – a tábori postaszám feltüntetésére – előnyomtatott címke került a lapokra, hogy az újság könnyen postázható legyen a frontra – az írásokban nincs utalás arra, hogy a Szovjetunió területén magyar katonák harcolnak, távol a családtól, hazától. A Színházi Magazin 1942. december 16-án megjelent címlapján a karácsonyfa alatt Szelezky Zita ápolónői kosztümben, imára kulcsolt kézzel fohászkodik a magyar honvédekért – de az ünnepi versek és novellák szerzői mintha szándékosan

kerülnék a háborús témát. Úgy tűnik, a hadiállapotról csak humorral lehet szólni. Hortobágyi Jenő írása, melyet Vasi, azaz Kálmán Viktor karikatúrái kísértek, mint kedélyes kirándulásról számolt be arról, hogy a Tábori Színház „megérkezett a keleti frontra, ahol teljes hévvel hozzálátott hős katonáink szórakoztatásához”. Majd az embert próbáló körülményeket is igyekeztek tréfával elűzni: Kertész Dezső és Kiss Manyi operettprodukciójához a kellékes véletlenül nyári darabok szövegkönyvét hozta magával. Kiss Manyi azonban feltalálta magát, s így énekelt a nagy sikerű slágerét: „Jaj, de jó a fagyos sütemény.”

Kivételes esetek

Az 1945-ös fordulat után a színházi lapokban aztán egyre kevesebb szó esett a karácsonyról, a családok és keresztény világ legnagyobb eseményéről. A Színház című hetilapban, 1947-ben a karácsonyi körkérdés paródiáját találjuk, s egy beszámolót arról, hogy Honthy Hanna vezetésével ismét nagyszabású gyűjtést indítottak a „hulló csillagoknak”, vagyis szerencsétlen sorsú, időse színészeknek. Az idők változását jól jellemzi, hogy „Magyarország minden dolgozó színésze lemond egy napi fizetéséről, hogy boldog karácsonyt szerezzen az öreg színészeknek”. (Színház, 1947. 51–52. szám)

Az 1950-es években alig fordul elő a karácsony szó a Színház és Mozi című hetilap hasábjain. Nem véletlenül. Bármennyire is hihetetlennek tűnik, az 1950-es években a színházaknak, ahogyan Pándy Lajos *Súgó példány* című emlékiratában részletesen beszámolt róla, az úgyne-

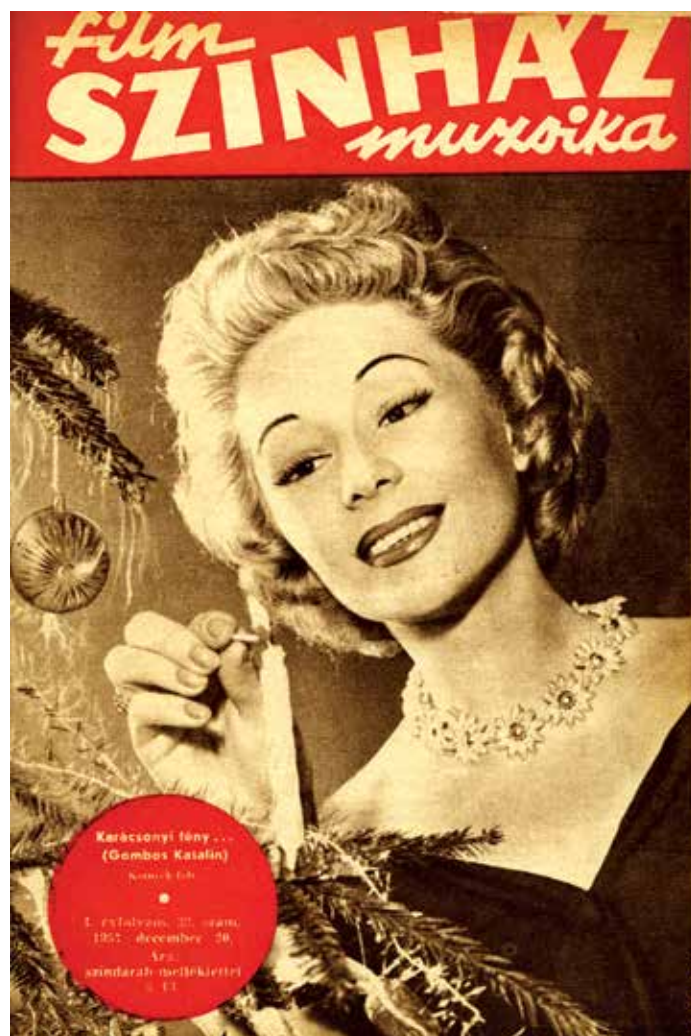
A Kövessy-vár bankettjei

Kövessy Albert színész, színház-igazgató és dramaturg az első világháború idején állt elő emberbaráti ötletével, hogy az évről évre növekvő számú, nincstelen nyugdíjas színészt pénz- és természetbeni adományokkal megsegítsék. A szeretetsomagok ünnepélyes átadása karácsonykor történt Kövessy törzsasztalánál a New York kávéházban. Az úgynevezett Kövessy-vár nevű különc társaság a jóteknő karácsonyi színészbanketteket Kövessy halála után is megtartotta minden év december 21-én a New York „mélyvizében” egészen a társaság 1950-es megszűnéséig.

vezett „klerikalizmus elleni harc” ürügyén – karácsonyeste is játszaniuk kellett. Pándy, aki ekkor a Magyar Néphadsereg Színházában, vagyis a mai Vígsházban szerepelt, feljegyezte, hogy a közönség december 24-én kiskatonákból állt, „de a többi színház nézői is különféle egyenruhásokból és – ahogyan akkoriban nevezték őket – »hívó ateistákból« meg »fizetett forradalmárokból« toborzódtak”. Ezért lehetett különös meglepetés, hogy 1954-ben mégis karácsonyi címlapnak örülhettek az olvasók. Ekkor mutatta be ugyanis a Madách Színház Henrik Ibsen *Nóra* című művét, s az előadás főszereplőjéről, Tolnay Kláiról olyan fénykép készült, melyen gyertyát gyújt a karácsonyfán. Talán nem kell különösebben bizonygatnunk, hogy ez a felvétel a diktatúra enyhülését jelezte, hiszen az Ibsen-drámának nem ez a legfontosabb jelenete.

Szinte ugyanezt a beállítást látjuk viszont a Film, Színház, Muzsika 1957-es karácsonyi címlapján. Gombos Katalin mosolygósan, jókedvűen gyújt gyertyát Kotnyek Antal felvételén. A fénykép egyszerűen visszahozta a két világháború közötti korszak színházi magazinjainak világát, de azt is sugallta, hogy ismét szabadon lehet ünnepelni a karácsonyt, immár a színészeket sem kötelezik arra, hogy szenteste színpadra lépjenek. A fényképből azonban nagy botrány lett. Összefüggésbe hozták azzal, hogy 1957. október 23-án este a színésznő a forradalomban elesettek emlékére két szál gyertyát gyújtott – az egyiket a Rókus-kápolna előtt, a másikat színházi öltözőjében. Hiába védekezett azzal, hogy mindkét oldal halottaira emlékezett... A hatalom emberei az októberi és a karácsonyi gyertyagyújtást összekapcsolták, azt feltételezve, hogy provokáció történt. A fotóművész fegyelmet kapott, Gombos Katalin pedig soha többé nem kerülhetett címlapra. S három évtizeden át a Film, Színház, Muzsika december végén kiadott számának borítóján legfeljebb egy halovány fenyőágally utalt arra, hogy karácsony van...

GAJDÓ TAMÁS

CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ

Vallomások egy kötetben – egy színházi előadás zarándokútja

December 13-án mutatta be az MMA Kiadó a Nemzeti Színházban azt a szép kiállítású könyvet, amely a Csíksomlyói passió című színházi előadás augusztus 18-i székelyföldi bemutatójáról szól. Összeállításunkban e kötetből adunk ízelítőt.

A Csíksomlyói passió című könyv a Nemzeti Színház és a Magyar Nemzeti Táncegyüttes közös produkciójának augusztus 18-i hazatéréséről szól. A kötetben az erdélyi ünnepi előadásból vett szemelvények, a Berecz András által összeállított archaikus mesék és énekek mellett olvashatunk majd tanulmányt a ferences iskoladramákról, és természetesen megszólalnak az előadás főbb alkotói. Vidnyánszky Attila rendező és Zsuráfszky Zoltán társrendező, koreográfus vall arról, miért jelent mérföldkövet a pályájukon ez a grandiózus előadás. A Csíksomlyói passió több mint egy színházi előadás szabadtéri feldolgozása. Ez hallható ki azoknak a színészeknek a tanúságtétellel felérő interjúiból, akik megosztják gondolataikat a készülétekről. De ez érezhető ki azon székelyföldi táncosok élményszerű beszámolóiból is, akik csatlakoztak az augusztusi előadáshoz. Aki kézbe veszi majd a könyvet, nemcsak a helyszínen készült interjúkban merülhet el, hanem gyönyörű fényképeken megcsodálhatja azt is, hogyan állt össze ez a nagyszabású produkció. A Prima Primissima díjas Benkő Imre és a Nemzeti Színház fotósa, Eöri Szabó Zsolt exkluzív képei segítenek felidézni mindazt, amit 25 ezer ember a helyszínen és több százezer néző a Duna televízió képernyője előtt átélt.

A könyvben megszólaló művészek

Barta Ágnes, Berecz András, Berettyán Nándor, Berettyán Sándor, Farkas Dénes, Molnár Levente, Rácz József, Rátóti Zoltán, Schnell Ádám, Szöcs Géza, Tóth Augustza, Vidnyánszky Attila, Zsuráfszky Zoltán

A kötet december elejétől kapható a nagyobb könyvesboltokban, de 15 százalékos kedvezménnyel megrendelhető az MMA Kiadó webshopjában: www.mmakiado.hu.

MÁRIA FÁJDALMAS TEKINTETE

Színészként és hívőként egyaránt nagy élményt jelentett a Szűz Máriát alakító Tóth Augusztának a csíksomlyói előadás. A passió – véli a művész – olyan, mintha Mária visszaemlékezése lenne.

Hétfájdalmas, Napba öltözött, boldog, szeplőtelen, Mennyei Királynője – Mária állandó jelzői közül melyik áll a legközelebb az előadás Máriájához?

– Ebben az előadásban elsősorban a fájdalmas Szűz Máriát jelenítem meg. Ha jobban belegondolunk, az egész *Csíksomlyói passió* olyan, mintha Mária visszaemlékezése lenne. Ez a Szöcs Géza által írt monológ legalábbis megengedi, hogy így képzeljük el: „34 éve várom / hogy eljöjj hozzám / hogy újra eljöjj hozzám / hogy beszéljünk végre arról is / hogy megbeszéljük végre / hogy a gyerek / hogy ez a fiú / hogy mi legyen a gyerekkel.” Mária szavai a Szentlélekhez szólnak, de ez a monológ fontos üzenet a nézőnek is: Mária ebben a színjátékban az emlékező. A fájdalom tekintete az övé, de amikor a múltban vagyunk, s az anyát a gyermek Jézussal látjuk, megjelenik a boldogságos Szűz Mária is. Úgy mondanám, nem a síró, hanem az elfogadó Máriát mutatjuk be, aki tisztában van azzal, hogy gyermekének elvesztését neki végig kellett szenvednie.

Az előadás egyik ikonikus képe egy Pietà, vagyis a keresztről levett Krisztust az öleben tartó anya élőszereplős ábrázolása. Mária karakterének kidolgozásakor merített ihletet a képzőművészetből?

– A szerephez nem festményeket vagy szobrokat tanulmányoztam, hanem visszaemlékeztem saját élményeimre. Korábban jártam Medugorjében és itt, a csíksomlyói kegytemplomban is, és a helyszíntől függetlenül megtapasztaltam, hogy minden ábrázolásnál a letisztultság van jelen. Az említett Pietà természetesen Vidnyánszky Attila beállítása, az előadás során végig arra törekedtem, hogy az én Máriám elfogadja a fájdalmat, és mindig talpra álljon. Ez a hatalmas megrendülés érezhető ki az előadás talán legmegindítóbb jelenetéből, az Aranymiatyánk című balladából. Ez a gyönyörű szöveg a próbák

során különösen csengett itt, Csíksomlyóban, hiszen a próbahétén ünnepelték a hívők a kegytemplomban Nagyboldogasszony ünnepét. Miközben mi a Nyeregben felelgettük egymásnak e szép sorokat, a zarándokok valóságosan is ünnepeltek: „Pünköszt után nyócvan napra, – Nagyboldogasszony / napjára / Felviszlek a / mennyországba, – Az örökös / boldogságba.” Sajnos a színpadi teendők miatt nem tudtam ott lenni, de a családommal tervezzük, hogy egyszer végre pünkösdkor is eljövünk ide együtt.

(részlet a kötetben megjelenő, Tóth Augusztával készült interjúból)

OLVASNIVALÓ SZÍNHÁZ

Milyen a mai színész élete egy regényíró és egy színész szerint? Hogyan látja színész apját két fiú? Mit gondoltak – szigorúan titkosan – az elvtársak egy-egy előadásról? Ki hiányzik a színháztörténetből? Regény, novellafűzér, tanulmány, forrásgyűjtemény és vallomás – remek olvasnivalók, nagyszerű könyvek. De azért ne felejtsek, az igazi élmények a színpadon várnak önökre. Addig is: jó olvasást!

ÉLETNODELLÁK

„Tudtam, hogy el fogok mondani olyan történeteket is, amiket lehet, hogy nem illene elmesélni” – nyilatkozta Szarvas József azokról a „novellákról”, amelyekből megtudjuk: hogyan lesz egy hentestanulóból színész.

Hát így: egy Debrecen melletti tanyán kell hozzá nevelkedni, operaénekesnek vagy táncdalénekesnek kell készülni, a debreceni Húsfeldolgozó Szakmunkásképzőbe járni, vágóhídon dolgozni, meg kell alakítani a „Húsosok” színjátszó csoportot, aztán előbb kell felvételt nyerni a Színművészetre, mint ahogy az ember megszerzi az érettségit. A Vigszínház és Kaposvár után az új Nemzeti Színház nyitó előadásában Ádámot kell játszani *Az ember tragédiájában*, és 2007-től az őrségi Viszáznak kell következnie a Tündérkerttel és a Kaszás Attila Pajtaszínházzal... Az életnovellák fűzére megrendítően őszinte vallomás és lebilincselő olvasmány. Hamarosan előadás formában is „fogyasztható” *Pustol a hó* címmel a Nemzetiben.

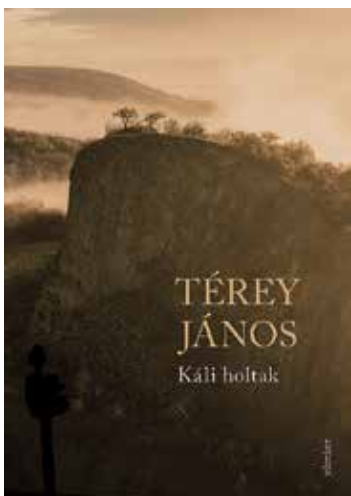
Szarvas József – Bérczes László: **Könnyű neked, Szarvas Józsi...**
Magvető kiadó, 2018, 3999 Ft

SZÍNHÁZI REGÉNY

Megéri egy komoly színésznek zombisorozatban égetnie az arcát? Milyen összefüggés lehet Trianon és a *Hamlet* között? Az ellenzéki Füst Milán Színház ifjú színésze, a népszerűségben lubickoló Csáky Alex is szembeül ezekkel a kérdésekkel. Az ő szakmai és magánéleti kudarcain keresztül látunk bele a kortárs pesti színházi és filmes világ bugyiraiba Térey János első regényét olvasva.

A Budapesten, a Káli-medencében, Rómában, Isztambulban, Szentpéterváron és Kolozsváron játszódó regény csípős satíra és kíméletlen kritika. Ismerős alakokkal is találkozhatunk benne, de bármilyen hasonlóság a kortárs magyar kultúra alakjaihoz és eseményeihez csupán véletlen.

Egészen más a helyzet a tájjal – figyelmeztet a kiadó. Az olvasó persze él a gyanúperrel, hogy a POSZT-válogató, sikeres drámaíró esetében nem minden „véletlen”. Vibráló kortárs réal-fantasy, bulvárpanelekből épített szövegkatedrális, irodalmi videójáték – írja a regényről egy kritikus. Érdemes kipróbálni!

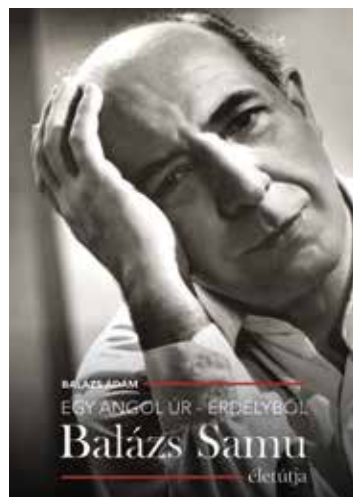
Térey János: **Káli holtak**
Jelenkor, 2018, 3999 Ft

FIÚ AZ APJÁRÓL

„Kizárólag a színháznak élt, csakis az érdekelte, hogy este 7-től 10-ig lehetőleg tökéletesen alkosson. A Nemzeti nem is a második otthona volt, hanem inkább az első.” Balázs Samuról írta ezt a fia, Balázs Ádám, aki feltéve őrzött források közlésével érzéketlen, szórakoztató, anekdotákkal és személyes emlékekkel fűszerezett kötetet adott közre a Kossuth-díjas művészről.

Balázs Samu (1906–1981) a kolozsvári és nagyváradai pályakezdés után a Nemzeti Színházban érett a 20. század egyik legnagyobb formátumú jellemszínészévé. Legendás alakítása volt Pickering ezredes a *Pygmalion*-ban, Szerebrjakov professzor a *Ványa bácsiban* és Malvolio a *Vízkeresztben*. A *Liliomfi* és a *Macskajáték* filmkockái örökre őrzik markáns arcát és fanyar humorát. „Samu bátyám a mesterségbeli dolgokat remekül tudta tanítani, például azt, hogy miképpen teázni az angolok” – emlékezett tréfásan a fiatalabb pályatárs, Sinkovits Imre, és hozzátette: „Mindannyiunkat lenyűgözött intelligenciája, elképesztő műveltsége. Nagy volt a nagyok között.”

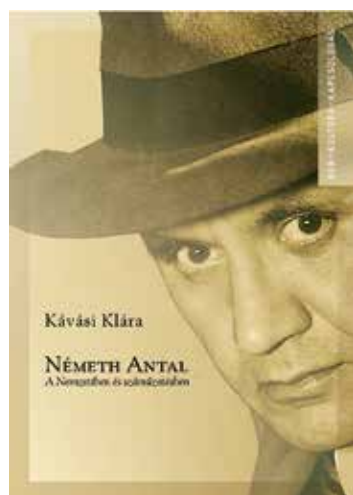
Balázs Ádám: **Egy angol úr – Erdélyből (Balázs Samu életútja)**
Magánkiadás, 2018, 3500 Ft

ELFELEDETT DIREKTOR

Kimaradt egy fejezet a magyar színháztörténetből. Dr. Németh Antal (1903–1968) nevét alig ismeri valaki, holott a Magyar Nemzeti Digitális Archívum művészeti portálja a 100 leghíresebb művész között tartja számon. A Horthy-korszakban, a Rákosi-korszakban, és a Kádár–Aczél-korszakban élt. A változó világban hol magasba emelték, hol sárba taposták. Harminckét évesen lett a Nemzeti Színház igazgatója. Kilenc évig (1935–1944) állt az ország első színházának élén, magas színvonalon és biztos kézzel irányította Bajor Gizi, Jávor

Pál, Timár József, Gobbi Hilda, Major Tamás és más kiváló színészek munkáját. Utólérhetetlen elméleti szakember hírében állt, aki mellesleg el tudta fogadtatni, hogy a színházi előadás teremtő művésze a rendező – írja a kötet előszavában Kávási Klára. A kötet Németh levelezéséből, rendezői hitvallások, elméleti munkák legizgalmasabb szövegeiből nyújt képet egy egyedülálló színházi pályafutás szellemi gazdagságáról.

Kávási Klára: **Németh Antal – a Nemzetiben és száműzetésben**
MMA Kiadó, 2018, 3500 Ft

A MESTER KRÉDÓJA

Tadeusz Kantor (1915–1990), a 20. század nagy színházi újtója 1986 nyarán kurzust vezetett diákoknak Milánóban azzal az elhatározással, hogy áttekintést adjon az avantgardizmusról. Az itt elhangzott teoretikus fejtegetések, elemzések, praktikus gyakorlatok és improvizációk születéséről Kantor részletesen beszámol a *Milánói leckék* című írásában. A Kantor által illusztrált szöveg mellett Balogh Géza, Szász Emese, Justyna Mihalik és Király Nina tanulmányai adnak bepillantást a lengyel színházi mester szellemi birodalmába.

A Nemzeti Színház könyvsorozata – amelynek legfrissebb darabja a *Milánói leckék* – olyan alkotók, műhelyek, mesterek életművét, tevékenységét mutatja be, amelyek nagy hatással voltak a világ és a magyar színházi életre a 20. században. 2015-ben jelent meg a sorozatban Eugenio Barba *A Hamu és gyémánt országa* és Balogh Géza *Németh Antal színháza* című kötete.

Milánói leckék

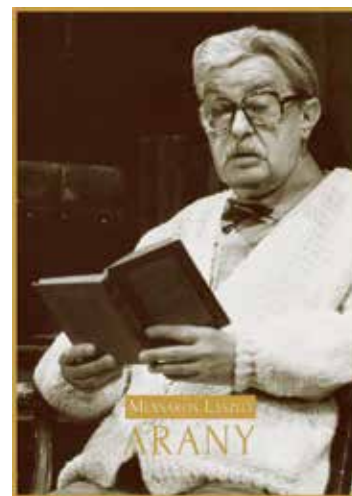
Tadeusz Kantor centenáriuma a Nemzeti Színházban | szerkesztette: Pálfi Ágnes, Szász Zsolt | Nemzeti Színház Kiskönyvtára sorozat, 2018, 1969 Ft

A Nemzeti Színház kiskönyvtárának kötetei megvásárolhatók a színház jegypénztárában és az Andrássy úti jegypénztárban.

EGY ÉLET ARANNYAL

Mensáros László (1926–1993) már iskolás korában örömmel olvasta Arany János költeményeit. Később – 1959-ben – a politikai meghurcoltatás időszakában és a börtönben vigaszt, idős korában pedig a létösszegzés feladatában kapaszkodót jelentettek a versek. Mensáros a magyar színművészet kimagasló alakja, aki színpadi, filmes alakításai mellett versek előadójaként is marandót alkotott, többek között az 1983-ban az Egyetemi Színpadon bemutatott Arany-estjével. A kis kötet esszéi – Ablonczy László és Falus Márton írásai – a színész Arany-élményét járják körül. Mensáros Péter, a fiú pedig különleges hangvétellű és műfajú szövegeiben az apa legkedvesebb Arany-verseit megidézve ír a színésről mint magánemberről, citál annak naplójából, leveleiből. De nemcsak olvasnivalót kínál a könyvecske, hanem a 1989-ben megjelentetett verslemzt is.

Mensáros László: **Arany**
MMA Kiadó, 2018, 3400 Ft

(FEL)JELENTÉSEK ÉS VITÁK

Hogyan működött a pártállami színházirányítás? Erről kapunk képet az 1970–1982 közötti, a színházi életet felügyelő párt- és állami szervek által készített évadtervekből és értékelésekből. Megismerhetők a politikai vezetés által problematikusnak tartott darabok bemutathatósága körüli viták dokumentumai, melyek jelentős részét most először ismerheti meg az érdeklődő közönség. A közgyűjteményekben őrzött források a két szerkesztő több éves szisztematikus kutatásának eredményeként látnak most napvilágot.

A források értelmezését gazdag jegyzetapparátus, a könyvben a tájékozódást mutató és lexikon segíti. Ez a forrásgyűjtemény kiegészíti a szerkesztők 2010-ben megjelent *Szigorúan bizalmas – Dokumentumok a Nemzeti Színház Kádár-kori történetéhez* című munkáját.

Szigorúan titkos – dokumentumok a Kádár-kori színházirányítás történetéhez, 1970–1982

Szerkesztette: Imre Zoltán, Ring Orsolya | Petőfi Irodalmi Múzeum, Országos Színház-történeti Intézet és Múzeum, 2018, 2900 Ft

KOLOZSVÁRI SIKER

„Tarantinói örület az előadás, csupa jó színésszel, fantáziadús, ötletes, szellemes, fekete humorral teli, fontos gondolatokat közlő rendezéssel” – írta az Erdélyi Riport a Nemzeti Színház *Woyzeck* című előadásának kolozsvári vendégjátékáról. A bookhub.ro kritikus szerint: „kifogástalan a rendezői konstrukció, bámulatos a színészek professzionalizmusa”. A Nemzeti produkciója a Kolozsvári Állami Színház által hatodik alkalommal megszervezett Interferenciák Nemzetközi Színházi Fesztiválján szerepelt november végén. A találkozó hívószava az első világháború százéves évfordulójának apropóján a „háború” volt. Olyan világhírű rendezők alkotásai sorában volt látható ifj. Vidnyánszky Attila előadása, mint Milo Rau, Luk Perceval, Toni Servillo vagy Eimuntas Nekrošius.

ISTEN ÉLTESSE, MARI!

83. születésnapján köszöntötte Töröcsik Marit a társulat nevében a Nemzeti Színház igazgatója, Vidnyánszky Attila. A művésznő nemcsak a kedvenc virágából, egy sárga rózsából álló virágcsokrot kapott, hanem a 1212-es számú öltözője kulcsának ezüstből kiöntött mását és egy szerepképekből összeállított fényképalbumot is. Egy új társulati fotó mellett a nemzetis színművészek személyes üzeneteit is örömmel fogadta Töröcsik Mari.

A NEMZETI A SELYEM ÚTON

A Silk Road International League of Theatres (Színházak „Selyemút” Nemzetközi Szövetsége) egy több mint száz tagot magába foglaló szervezet. Ennek soraiba választották a budapesti Nemzeti Színházat, és a felvételt Kuangcsou (Kanton) városának Operaházában rendezett ünnepségen jelentették be november 30-án. Magyarországról eddig a Művészetek Palotája (Müpa) nyert felvételt a szervezetbe. Kína mintegy 40 legjelentősebb kulturális intézménye és előadó-művészeti szervezete mellett a Silk Road tagja a francia Nemzeti Színházak Szövetsége, a moszkvai Vahtangov Színház, a spanyol Teatro Real, a genovai Teatro Carlo Felice, az angol Sheffield Theatres, a litván Nemzeti Színház és a Nemzeti Opera, a bolgár Ivan Vazov Nemzeti Színház, az Ukrán Nemzeti Opera, a braziliai Dell'Arte Solucoes Culturais, a kolumbiai Teatro Libre, továbbá az algériai és a szudáni Nemzeti Színház is.

Az ünnepségen Kozma András dramaturg képviselte a Nemzeti Színházat.

BELGRÁDI EGYÜTTMŰKÖDÉS

A *Körhintával* és a *Bánk bán*nak szerepelt a budapesti Nemzeti a fennállásának 150. évfordulóját ünneplő belgrádi Nemzeti Színházban november 23-án és 24-én a Szerbiai Kulturális Hetek keretében. A vendégjáték alkalmával Ivana Vujić, a belgrádi és Vidnyánszky Attila, a budapesti Nemzeti vezetője együttműködési szerződést kötött. – Így nemcsak jobb feltételeket teremtünk a csere- és vendégelőadások számára, hanem részt vehetünk majd egymás előadásaiban és szakmai műhelyein, diákjaink is megismerhetik a másik színház munkáját – mondta Ivana Vujić. Vidnyánszky Attila kiemelte: egy évek óta tartó kapcsolat betetőzése ez a szerződés, amely új szintre emeli a két intézmény együttműködését. Az eseményen részt vevő Kásler Miklós miniszter (EMMI) a magyar-szerb kulturális kapcsolatok megerősítésének fontosságát hangsúlyozta.

TEÁTRUM-DÍJAS: PALLAGI MIHÁLY

A Nemzeti Színház fővilágosítója, Pallagi Mihály (képünkön) Magyar Teátrum Díjat vehetett a december 10-én rendezett Teátrumi gálán a Nemzeti Színházban. A Magyar Teátrumi Társaság 2010-ben alapította a díjat, hogy felhívja a figyelmet a kulisszák mögötti színházi háttér- és kiszolgáló szakmákra, valamint erkölcsi és anyagi elismerést nyújtson az azokat kiemelkedően művelő szakembereknek. Az idén díjat kapott még Petrovsky Árpád (békéscsabai Jókai Színház, szabótár vezető), ifj. Taracközy Zoltán (kecskeméti Katona József Színház: hangtárvezető), Szalontai Gabriella (József Attila Színház, kelléktárvezető), Bajkó György (székesfehérvári Vörösmarty Színház, műszaki vezető), Hordós András (Vígyszínház, kelléktárvezető), Erdélyi Zoltán (komáromi Jókai Színház, színpadmester), Prágai Tibor Tivadar (Magyarországi Szerb Színház, scenikus).

JOBB VELÜNK A VILÁG!

A fogyatékkal élők világnapján, december 3-án immár hagyományosan a Nemzeti Színházban rendezték meg a Jobb velünk a világ! gálaestet a Nem Adom Fel Alapítvány rendezésében. A gálán Fülöp Attila, az Emberi Erőforrások Minisztériumának szociális ügyekért és társadalmi felzárkózásért felelős államtitkára a fizikai és információs akadály-

A PASSIÓ-ALBUM PREMIERJE

A Csíksomlyói passió – Egy színházi előadás zarándokútja című album „premierje” Csíkszeredában volt december 5-én Magyarország ottani főkonzulátusán. Azért éppen itt, mert a kötet a Nemzeti Színház előadásnak nagyszabású csíksomlyói vendégjátékát mutatja be, amelyre 2018. augusztusában került sor a város melletti Csíksomlyón. Az esemény házigazdája Tóth László főkonzul volt, az MMA kiadásában megjelent könyvről a Mária Magdolnát alakító Barta Ágnes színművész és Lukácsy György, a Nemzeti Színház irodalmi munkatársa, a könyv szerkesztője beszélt a helyszínen. Skype-on üdvözülte a nagyszámú érdeklődőt Vidnyánszky Attila rendező és a szabadtéri előadásban Pilátus szerepét alakító Molnár Levente operaénekes. Az album már nemcsak itthon, hanem több romániai magyar könyvesboltban is kapható.

mentesítést, valamint a foglalkoztatás lehetőségeinek a bővülését hangsúlyozta. A gálán díjakat vehettek át azok, akik példamutató módon segítik a fogyatékkal élők speciális munkakörülményeik megteremtését, munkához juttatását, életét. A Nemzeti Színház dolgozói is odaadón segítettek az est szervezését, megrendezését, művészeink közül pedig Bakos-Kiss Gábor és Fehér Tibor vettek részt a gálán.

GYEREKEK SZÍNHÁZI MUNKAKÖRÖKBEN

Az UNICEF Gyerekhang programjához az idén is csatlakozott a Nemzeti Színház. A Gyerekek Világnapján, november 20-án négy lány próbálhatta ki magát a nézőtéri felügyelők munkakörében, jegyszedőként és ruhatárosként. „Figyeljünk a gyermekekre, hallgassuk meg a véleményüket, adjunk nekik elég információt a világról, vonjuk be őket az életüket érintő döntésekbe” – ezek az UNICEF kampányának fő üzenetei. Az idei programban olyan szervezetek vettek részt, mint az ORFK, a Mentőszolgálat, a Budapesti Közlekedési Központ, a MÁV, a Budapest Airport, az FTC, a Budapesti Fesztiválenekar, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, valamint az Örkény, a Radnóti és a Katona József Színház.

KIÁLLÍTÁSOK

jan. 4-ig

Bergman és Mária

Két kiállítás várja látogatóit a Nemzeti Színházban. Nagy András operatőr 2016-ban Färö szigetén készített fotói láthatók a *Bergman szigetén* című kiállításon. A képek Ingmar Bergmannak a Gobbi Hilda Színpadon játszott *Szenvedély* című előadáshoz készültek. A *Mária* című tárlat Gera Olga évről évre gyarapodó magángyűjteményéből ad ízelítőt, amelynek legfontosabb darabjai a világ minden tájáról származó Szűz Mária-ábrázolások.

mikor? hol?

január 4-ig a Gobbi Hilda Színpad előterében és a második emeleten

a kiállítások színháznyitástól (az előadások megkezdése előtt egy óra) az előadások végéig tekinthetők meg

REJTŐ-EST

jan. 14.

Szájon lőtt tigris

„Rejtő Jenő-s, szonozos, kalandos, légiós, fordulatos, tizennégy karátos est, zenéssel és minden bizonnyal! Eldöntöttem, hogy ez a pesti nagydumás srác nekem örökre a barátom. És nem csupán lehetőségem, de kötelességem is szólani a barátomról, akivel soha sem találkoztam, mégis jól ismerem” – várja Önöket: Olt Tamás.

mikor? hol?

január 14. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

Olvasson színházat!

www.nemzetisinhaz.hu/magazin

NAGY MARI ESTJE

jan. 18.

Mária testamentuma

Mi a hit? Meg kell-e halni a hitért? Meg kell-e ezért halni egy anya fiának? Vagy bárki fiának? Milyen terhet hordoz az az anya, aki elengedte a fiát? Cserébe a világért. A világ megváltásáért. Ezekre a kérdésekre keresi a választ a világhírű Colm Tóibín *Mária testamentuma* Nagy Mari előadásában.

mikor? hol?

január 18. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

DIÁKSZÍNHÁTSZÓK

jan. 22.

Ádámok és Évák ünnepe

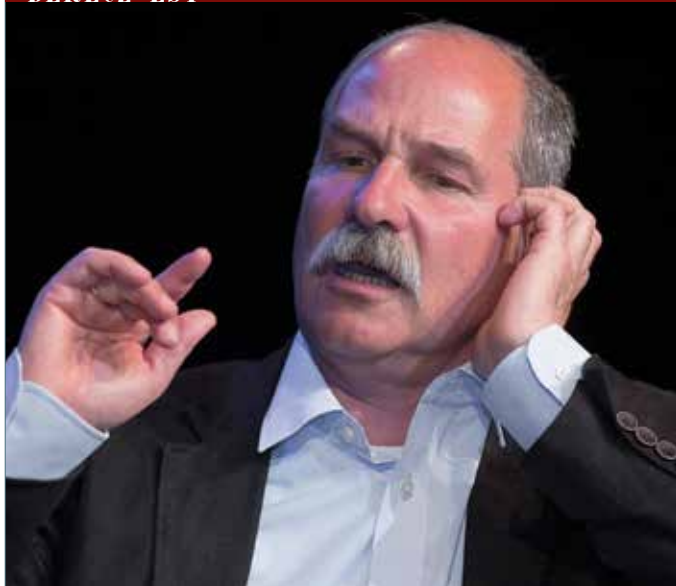
A Nemzeti Színház ifjúsági programjai között fontos helyet foglal el a középiskolásoknak szervezett *Ádámok és Évák ünnepe*. A Nemzeti hatodik éve adja át egy napra nagyszínpadát a diákszínhátszók. A Magyar Kultúra Napjához kapcsolódóan 10 budapesti és Budapest környéki iskola mintegy 250 diákja a *Csongor és Tündéből* készült feldolgozásait mutatja be.

mikor? hol?

január 22. – 10 órától • Nagyszínpad

BERECZ-EST

jan. 25.

Angyalfütyty

A népmesét, a mesemondást, a magyar nyelvet ünnepli ez az est. Az elhangzó mesék a magyar próza legszebb állapotait, hamisítatlan nyelvi észjárásunkat, ezrek-százezrek munkáját emelik régóta érdemelt magasságba, a színpadra. Teológiai kikezdetű mesék ezek, de párjuk mindig függőleges, s mikor botlik is, ég felé törekszik.

mikor? hol?

január 25. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

AMATŐRÖK

jan. 26., 27.

Pajtaszínházi szemle

Összesen 81 kistérségi színjátszó lépnek fel Pajtaszínházi szemlén a Nemzeti Színházban. A legnagyobb település a 3041 lakosú Borsod megyei Sajókaza, a legkisebb pedig 111 lakosú Veszprém megyei Németbánya. A Magyar Teátrumi Társaság által 2016-ban elindított program célja a falusi színjátszókörök támogatása.

mikor? hol?

január 26., 27-én • a Nemzeti Színház több helyszínén

RÁHANGOLÓ ÉS KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

mikor? hol?

RÁHANGOLÓ az előadások előtt

január 4. – **Álomgyár** (18 órától)

január 24. – **Othello** (18 órától)

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ az előadások után

január 4. – **Az ügynök halála**

január 15. – **Csíkossomlyói passió**

Nemzeti Színház (a pontos helyszínről érdeklődjön a színházban)

NEMZETI

A magazin megtalálható országszerte a Lira könyv- és könyvtárházakban és boltjaiban.

PIM – ORSZÁGOS SZÍNHÁZTÖRTÉNETI MÚZEUM ÉS INTÉZET

PROGRAMOK BAJOR GIZI SZÍNÉSZMÚZEUMBAN

A „KULISSZÁK MÖGÖTT” –

ELŐADÁS VETÍTÉSSEL: LATINOVITS ZOLTÁN

január 15. – 14 óra | belépő: 500 Ft

„KULISSZÁK MÖGÖTT” –

ELŐADÁS VETÍTÉSSEL: GARAS DEZSŐ

január 19. – 11 óra | belépő: 500 Ft

VILLASÉTA – BAJOR GIZI EGYKORI OTTHONÁBAN

január 19. és 25. – 18 óra | belépő: 2000 Ft/fő

Regisztráció szükséges: szebenyi.agnes@oszmi.hu

„RITKA MAGYAR” – BUBIK 60

Bubik István és a tanítás – vendégek: egykori tanítványai

január 24. – 16 óra | belépő: 500 Ft

KIÁLLÍTÁSOK

KORTÁRSUNK CSEHOV

„RITKA MAGYAR” – BUBIK 60

A kiállítások április 21-ig látogathatók szerdától vasárnapig 14 és 18 óra között

A Színészmúzeum 2018. december 24. és 2019. jan. 2. között ZÁRVA tart.

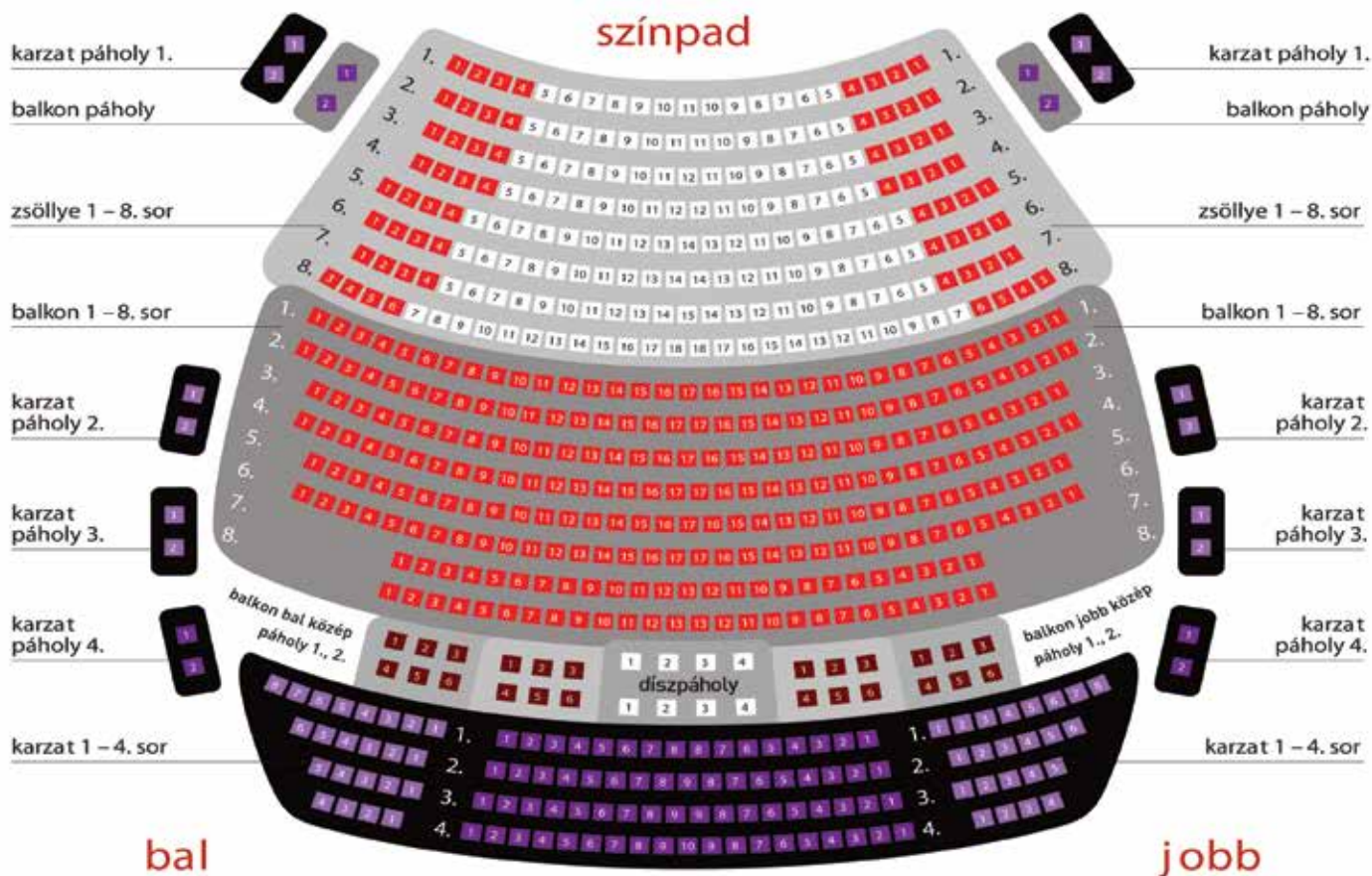
Bajor Gizi Színészmúzeum

1124 Bp. Stromfeld Aurél 16.

Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet:

1013 Bp. Krisztina krt.57.

bővebb információ: www.oszmi.hu // www.facebook.com/oszmi

Nagyszínpad jegy

1. Árkategória
 2. Árkategória
 3. Árkategória
 4. Árkategória

JEGYÁRAK:

1. kategória **3800 Ft**

2. kategória **3000 Ft**

3. kategória **2100 Ft**

4. kategória **1800 Ft**

Stúdiószínpadok (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon): **3000 Ft**

ÖT NAP ELŐNY!

Aki bérletvásárláskor megadja az e-mail címét, minden hónapban értesítést kap: **ÍGY ÖT NAP ELŐNYT ÉLVEZ**, hogy szabadon lefoglalja bérletes helyét a „normál” jegyvásárlók előtt.

Bővebb jegy- és bérletinformációk

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
telefon: (+36 1) 476 6868

Nyitvatartás:

Hétköznap 10–18 óra között (ebédidő: 13–13.20), hétvégén 14–18 óra között, illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

Andrássy úti jegyiroda

1061 Budapest, Andrássy út 28.
telefon: (+36 1) 373 0963; 373 0964; 373 0996; 354 1777

Nyitvatartás:

Hétköznapokon 10 és 18 óra között.

Jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

LAST MINUTE DIÁKJEGY – 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes diákigazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen 500 Ft. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

Pedagógusok és diákok figyelmébe ajánljuk!

A csoportos diákjegynél is kedvezőbben, 50%-os engedménnyel vásárolhatnak a diákok és a pedagógusok is diákbérletet. (Vásárláskor a kedvezményre jogosító igazolványt be kell mutatni.)

VÁLTSON BÉRLETET A 2018/19-ES ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is! Új szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat.

Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

JÁSZAI MARI bérlet, 4 előadásra	8 900 Ft
FEDÁK SÁRI bérlet, 3 előadásra	6 900 Ft

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 előadásra	6 000 Ft
LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 előadásra	4 500 Ft

Választható előadások listája

NAGYSZÍNPAD:

Ivan Viripajev: **ÁLOMGYÁR**; Madách Imre: **AZ EMBER TRAGÉDIÁJA**; **ROCCO ÉS FIVÉREI** – A Rocco és fivérei című film forgatókönyve alapján; Anton Csehov: **MEGGYESKERT**; Molière: **TARTUFFE**; Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK**; Fjodor Dosztojevszkij: **A KROKODILUS**; Szilágyi Andor: **TÓTH ILONKA**; **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ**; Edmond Rostand: **CYRANO DE BERGERAC**; Szarka Tamás: **ÉDEN FÖLDÖN**; Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE**; William Shakespeare: **SENTIVÁNEJI ÁLOM**; **ISTEN OSTORA** – Bánffy Miklós nyomán; Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Vincze Zsuzsa: **KÖRHINTA**; Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**; Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ**; Szénási Miklós – Oleg Zsukovszkij – Lénárd Ödön: **MESÉS FÉRFIAK SZÁRNYAKKAL** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

STÚDIÓSÍNPADOK

(Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon, rendhagyó nézőtér a Nagyszínpadon)

Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA**; William Shakespeare: **OTHELLO**; Robert Bolt: **EGY EMBER AZ ÖRÖKKÉVALÓSÁGNAK**;

Örkény István: **MACSKAJÁTÉK**; Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOEI**; Katona József: **BÁNK BÁN**; Arthur Miller: **AZ ÜGYNÖK HALÁLA**; Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN**; Brian Friel: **POGÁNYTÁNC**; Georg Büchner: **WOYZECK**; Bertolt Brecht: **A GÖMBFEJŰEK ÉS A CSÚCSFEJŰEK**; Ingmar Bergman: **SZENVEDÉLY**; Ivan Viripajev: **RÉSZEK**; William Shakespeare: **III. RICHÁRD**; Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA**; Szergej Medvedgyev: **FODRÁSZNŐ**; Anton Csehov: **HÁROM NŐVÉR**; Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK**; Örkény István: **TÓTÉK**; Szigligeti Ede: **LILIOMFI**; Döbrentei Sarolta: **SÁRA ASSZONY**; Földes László Hobo: **A GULAG VIRÁGAI**; Bertolt Brecht: **GALILEI ÉLETE**; Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL**; Weöres Sándor: **PSYCHÉ**; Földes László Hobo: **BALLADA A KÉT SEBZETT HATTYÚRÓL**; Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT**; Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA**; Long–Singer–Borgeson: **SÖR (SHAKESPEARE ÖSSZES RÖVIDÍTVE)** angol nyelven; **SZINDBÁD** – Krúdy Gyula regényei alapján; Colm Tóibín: **MÁRIA TESTAMENTUMA**; **FEDÁK SÁRI**; Rejtő Jenő: **SZÁJON LÓTT TIGRIS**; Mezei Mária: **HOZTAM VALAMIT A HEGYEKBŐL** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

» A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a Madách Imre Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) előadásaira és a premierekre.

» Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek.

» A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le és vegyék át jegyeiket. A jegyek a bérletszelvény ellenében a Nemzeti Színház jegypénztárában, vagy a jegyirodában vehetők át.

» A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

#NEMZETIADIAKOKERT

A 2018/19-es évadban is ingyenesen látogatható a *János vitéz*, a *Csongor és Tünde*, a *Tóth Ilonka* és a *Fekete ég - A fehér felbő* diákcsoportok (és kísérőtanáraik) számára. Célunk, hogy a magyar irodalom és magyar történelem legszébb műveit és sorsfordító pillanatait felidéző előadásainkat a lehető legtöbb diák számára elérhetővé tegyük! A kiválasztott előadásra előjegyzés szükséges, regisztrálni a jegy@nemzetisinhaz.hu címre írt levéllel lehet!

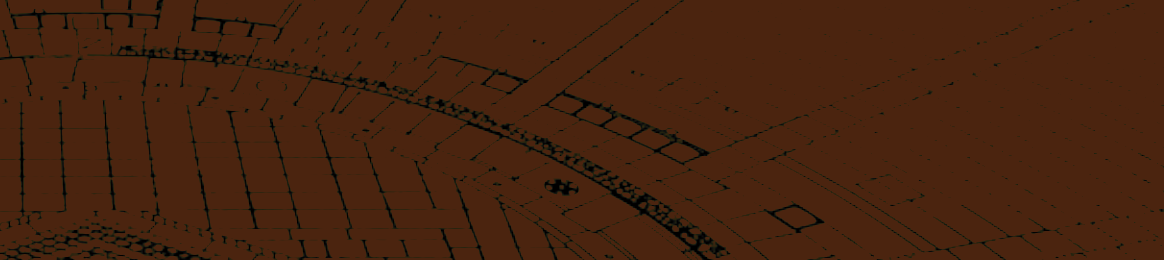
HAVI MŰSOR

JANUÁR

Gobbi Hilda Színpad	22	Szo	15:00
Nagyszínpad	27	Cs	15:00
Nagyszínpad	28	P	18:00
Gobbi Hilda Színpad	28	P	19:00
Nagyszínpad	29	Szo	15:00
Gobbi Hilda Színpad	29	Szo	19:00
Nagyszínpad	30	V	15:00
Gobbi Hilda Színpad	2	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	2	Sze	19:30
Nagyszínpad	3	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	3	Cs	19:00
Nagyszínpad	4	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	4	P	15:00
Nagyszínpad	5	Szo	18:00
Nagyszínpad	6	V	15:00
Gobbi Hilda Színpad	6	V	19:00
Nagyszínpad	7	H	15:00
Gobbi Hilda Színpad	7	H	19:00
Nagyszínpad	8	K	18:00
Nagyszínpad	9	Sze	15:00
Gobbi Hilda Színpad	9	Sze	19:00
Nagyszínpad	10	Cs	15:00
Gobbi Hilda Színpad	10	Cs	19:00
Kaszás Attila Terem	10	Cs	19:30
Nagyszínpad	11	P	15:00
Kaszás Attila Terem	11	P	19:30
Bajor Gizi Szalon	11	P	19:30
Kaszás Attila Terem	12	Szo	15:00
Kaszás Attila Terem	12	Szo	19:30
Nagyszínpad	13	V	19:00
Nagyszínpad	14	H	19:00

Caligula helytartója I Székely János
Az ember tragédiája I Madách Imre
Egri csillagok I Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Fodrásznő I Szergej Medvegyev
Egri csillagok I Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Fodrásznő I Szergej Medvegyev
Egri csillagok I Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
JANUÁR
Hé, Magyar Joe! I Földes László Hobo
Woyzeck I Georg Büchner
Álomgyár /Dreamworks/ I Ivan Viripajev
Pogánytánc I Brian Friel
Álomgyár /Dreamworks/ I Ivan Viripajev ráhangoló 18 órától
Az ügynök halála I Arthur Miller utána közönségtalálkozó
Az ember tragédiája I Madách Imre
Az ember tragédiája I Madách Imre
Hé, Magyar Joe! I Földes László Hobo
Az ember tragédiája I Madách Imre
Tóték I Örkény István
Egri csillagok I Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Egri csillagok I Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Fodrásznő I Szergej Medvegyev
Egri csillagok I Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Fodrásznő I Szergej Medvegyev
Tudod, hogy nincs bocsánat I Földes László Hobo
Egri csillagok I Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
SÖR (Shakespeare Összes Rövidítve) I Madhouse Theatre Company angolul
Mezei Mária: Hoztam valamit a hegyekből I Tóth Augusztina önálló estje
SÖR (Shakespeare Összes Rövidítve) I Madhouse Theatre Company angolul
SÖR (Shakespeare Összes Rövidítve) I Madhouse Theatre Company angolul
Cyrano de Bergerac I Edmond Rostand
Rokonok I Mórincz Zsigmond az egri Gárdonyi Géza Színház vendégjátéka

Kísérőrendezvényeinkről az 52–53. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

Gobbi Hilda Színpad	14	H	19:00
Bajor Gizi Szalon	14	H	19:30
Nagyszínpad	15	K	15:00
Gobbi Hilda Színpad	15	K	19:00
Bajor Gizi Szalon	15	K	19:30
Nagyszínpad	16	Sze	15:00
Gobbi Hilda Színpad	16	Sze	19:00
Nagyszínpad	17	Cs	15:00
Kaszás Attila Terem	17	Cs	19:30
Nagyszínpad	18	P	15:00
Kaszás Attila Terem	18	P	19:30
Bajor Gizi Szalon	18	P	19:30
Nagyszínpad	19	Szo	15:00
Gobbi Hilda Színpad	19	Szo	19:00
Nagyszínpad	20	V	18:00
Nagyszínpad	21	H	15:00
Nagyszínpad	23	Sze	15:00
Nagyszínpad	24	Cs	15:00
Gobbi Hilda Színpad	24	Cs	19:00
Nagyszínpad	25	P	11:00
Gobbi Hilda Színpad	25	P	19:00
Kaszás Attila Terem	25	P	19:30
Gobbi Hilda Színpad	26	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	27	V	15:00
Bajor Gizi Szalon	27	V	19:30
Nagyszínpad	28	H	18:00
Gobbi Hilda Színpad	28	H	19:00
Gobbi Hilda Színpad	29	K	19:00
Kaszás Attila Terem	29	K	19:30
Nagyszínpad	30	Sze	15:00
Nagyszínpad	31	Cs	15:00
Gobbi Hilda Színpad	31	Cs	19:00

Caligula helytartója I Székely János
Szájon lőtt tigris – Rejtő Jenő-est I Olt Tamás önálló estje
Csíksomlyói passió I utána közönségtalálkozó
Caligula helytartója I Székely János
Fedák Sári I Szűcs Nelli önálló estje
Csongor és Tünde I Vörösmarty Mihály
A gömbfejűek és a csúcsfejűek I Bertolt Brecht
Körhinta I Sarkadi – Fábri – Nádasy – Vincze
Sára asszony I Döbrentei Sarolta PREMIER
János vitéz I Petőfi Sándor
Sára asszony I Döbrentei Sarolta
Mária testamentuma – Nagy Mari önálló estje I Colm Tóibín
Éden földön I Szarka Tamás
Othello I William Shakespeare
Az ember tragédiája I Madách Imre
Az ember tragédiája I Madách Imre
János vitéz I Petőfi Sándor
János vitéz I Petőfi Sándor
Othello I William Shakespeare ráhangoló 18 órától
János vitéz I Petőfi Sándor
Bánk bán I Katona József
Angyalfütyty I Berecz András ének és mesemondó estje
Bánk bán I Katona József – akadálymentesített előadás látássérültek számára
Bánk bán I Katona József
Pustol a hó... I Szarvas József – Bérczes László PREMIER
Egri csillagok I Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Hedda Gabler I Henrik Ibsen – a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház vendégjátéka
Házasság Palermóban I Carlo Goldoni
Galilei élete I Bertolt Brecht
Egri csillagok I Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Egri csillagok I Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Ha mi holtak feltámadunk I Henrik Ibsen a Soproni Petőfi Színház vendégjátéka

A Tudod, hogy nincs bocsánat, az Egri csillagok 12, Az ember tragédiája, a Fodrászsnő, az Othello 14, a Woyzeck, az Álomgyár, a Cyrano de Bergerac, a Bánk bán, a Hedda Gabler 16 éven felülieknek ajánlott!

SZCENÁRIUM

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata –
2018. december, VI. évfolyam, 9. szám

FÓKUSZBAN: A KARÁCSONYI ÜNNEPKÖR DRAMATIKUS HAGYOMÁNYAI

Idén huszonnyolcadik alkalommal került sor a Nemzetközi Betlehemes Találkozóra, melynek az utóbbi években Debrecen ad otthont. A tavalyi betlehemes konferencián elhangzottak közzétételét az új Nemzeti Alaptanterv körüli viták is indokolják, hiszen ennek a hagyománynak

a komplex művészeti nevelés egyik fontos elemeként kellene jelen lennie a közoktatásban – hangsúlyozzák az összeállításunkban megszólaló pedagógusok, népművelők, elméleti szakemberek. Jankovics Marcell művészként, a vizuális kultúra és a művelődéstörténet elhivatott művelőjeként egyaránt korunk jelentős személyisége. A készülő NAT-ról szóló gondolatai, valamint Deme Tamás Karácsony Sándorról szóló írása ugyancsak a művészeti nevelés kulcskérdéseit érintik.

„...ma nincs konszenzus arra nézvést, hogy mi a nemzeti minimum, mint ahogy az sem világos, mi ennek a szellemi tartalma. Ez nem jelenik meg az oktatásban és a kulturális közbeszédben általában sem. Egy oktatási intézmény nem tudja megoldani ezt a problémát. De egy UNESCO által képviselt program sem. Hiszen a betlehemezés, ami fölkerült a szellemi kulturális örökség jó gyakorlata regiszterébe, történelmi gyökereit és helyi beágyazottságát tekintve jóval komplexebb, mint azt a program francia kezdeményezői a tovább élő szokáshagyományokról a 70-es évek elején feltételezték.” (Gyöngy Péter)

„Kodály Zoltán mindig tiltakozott az ellen, hogy módszernek titulálják a munkáját. Kijelentette, hogy ő egy rendszert hozott létre annak megértésére, mi jellemző a magyar népdal formavilágára. Azt mondta, hogy ő nem zenepedagógus, hanem zenekutató, a módszert csinálja meg a tanár – amivel azóta is adós a pedagógustársadalom. De azt is mondta Kodály, hogy minél kisebb a gyermek, annál természetesebb nyelve a zene és a »beszélt« zene, vagyis az ének, és annál inkább megkívánja a mozgást is. A gyermek számára evidencia, hogy ezek együtt jelennek meg.” (Lévai Péter)

„Irodalomra tanítani akarják a növendékeket, nem nevelni. Ebbe a hibába csak az eshetik bele, aki azt hiszi, hogy a növendék egyéni-lelkének a tartalmává válhatik az irodalom (holott az társas-lelki viszonyulás). (...) Az irodalmi nevelésnél a reláció nem nyelvi, hanem művészeti, nem mester és tanítványként viselkednek közben, hanem mint költő (vagy tolmács) és közönség. (...) nem is megértés, tehát nem bizonyos anyag tudása (...) a végeredmény, hanem, akárcsak az irodalomban, itt is: a siker...” (Karácsony Sándor)

A tartalomból

„Gyermekkoromban azt hittem, hogy megváltó vagyok” – **Hamvas Béla** karácsonyi beköszöntője • A báb metamorfózisai – **Balogh Géza** és **Fekete Anetta** írása • **Jankovics Marcell** az új Nemzeti Alaptantervről és vizuális kultúránk hanyatlásáról • Fölszállott a páva? – felvetések és beszámolók a tavalyi debreceni betlehemes konferencián • **Lévai Péter** a komplex művészeti oktatás perspektíváiról • „Irodalomra csak az nevelhet, aki maga is költő” – **Deme Tamás** Karácsony Sándor művészetszemléletéről • **Németh Antal** Arany János és Vörösmarty Shakespeare-fordításairól • **Kulcsár Edit** műhelynaplója **Kiss Csaba** új Othello-rendezéséről • Az eseményhorizonton túl – **P. Gulyás Márton** Tillmann J. A. könyvéről • A karácsonyi ünnepkör színjátékai Magyarországon – **Pintér Márta Zsuzsanna** könyvismertetője

„A formaközpontú, analógiás gondolkodás olyan múltat hagyott ránk örökölni, amelynek láttán táva marad a szánk, ugyanakkor el vagyunk telve a modern civilizáció tartalomcentrikus, szakosodásban jeles eredményeivel. (...) A kérdés az, vajon nem mennénk-e többre a két agyfélteke harmonikus használatával? Kegyetlenebbül fogalmazva, nem azzal lépünk-e át a nagy ezredvégi paradigmaváltás nehézségein, e kulturális világkorszak-végén, ha agyunk kapacitását kihasználva a dolgok teljes körű fölfogására, megértésére törekednénk?” (Jankovics Marcell)

„Tessék kérem az egyéb testrészeimet is foglalkoztatni, ne csak az agyamat! Én szeretnék megrendülni, együtt érezni valakivel, szeretném a saját életproblémáimat a színpadon látni. Manapság ez nagyon ritkán történik meg. A harminc éves háborútól kezdve a grönlandi fókák helyzetéig minden van a színpadon, de hogy egy ember hogyan szeret ötven évesen egy másik embert, és hogy melyek ennek a viszonynak a derűsebb és szomorúbb oldalai, azt nem találom meg a színházban. Engem nézőként és színházi alkotóként is hallatlanul lenyűgöz, hogy milyen az ember, és nem is vagyok hajlandó mással foglalkozni.” (Kiss Csaba)

Tájékoztatás a **SZCENÁRIUM**-lapszámokhoz való hozzájárulásról:

+36 1 476 68 76

a **SZCENÁRIUM** a neten:

www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

OPERA A MŰPÁBAN

BARTÓK BÉLA NEMZETI HANGVERSENYTEREM

RICHARD WAGNER

A BOLYGÓ HOLLANDI

2019. január 9. 19:00

GIUSEPPE VERDI

SIMON BOCCANEGRA

2019. január 10. 19:00

GOLDMARK KÁROLY

SÁBA KIRÁLYNŐJE

2019. január 13. 18:00

műpa
Budapest

opera.hu | facebook.com/Operahaz

PREMIEREK: Döbrentei Sarolta: **Sára asszony** I Szarvas József – Bérczes László: **Pustol a hó...**

TOVÁBBI ELŐADÁSOK: Hobo: **Hé, Magyar Joe!** I Büchner: **Woyzeck** I Viripajev: **Álomgyár (Dreamworks)** I Friel: **Pogánytánc** I Miller: **Az ügynök halála** I Madách: **Az ember tragédiája** I Örkény: **Tóték** I Gárdonyi – Zalán: **Egri csillagok** I Medvegyev: **Fodrásznő** I Hobo József Attila-estje: **Tudod, hogy nincs bocsánat** I Long – Singer – Borgeson: **Shakespeare összes rövidítve (SÖR)** I Tóth Augusztina önálló estje: **Mezei Mária – Hoztam valamit a hegyekből** I Rostand: **Cyrano de Bergerac** I Székely: **Caligula helytartója** I Olt Tamás önálló estje: **Szájon lőtt tigris** I Móricz: **Rokonok** I Csíksomlyói passió I Ibsen: **Ha mi holtak feltámadunk** I Szűcs Nelli önálló estje: **Fedák Sári** I Vörösmarty: **Csongor és Tünde** I Brecht: **A gömbfejűek és a csúcsfejűek** I Sarkadi – Fábri – Nádasy – Vincze: **Körhinta** I Petőfi: **János vitéz** I Nagy Mari önálló estje – Tóibín: **Mária testamentuma** I Szarka: **Éden földön** I Ibsen: **Hedda Gabler** I Shakespeare: **Othello** I Katona: **Bánk bán** I Goldoni: **Házasság Palermóban** I Brecht: **Galilei élete**